

Utorak, 10. maj 2005.  
Svedok Radovan Paponjak  
Otvorena sednica  
Optuženi je pristupio Sudu  
Početak u 9.04 h

Molim ustanite. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju zaseda. Izvolite, sedite.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Mekormak (McCormack), Pretresnom veću je drago što ste danas sa nama s obzirom na vaš zadatak. Mislimo da biste trebali da budete sa nama što je češće moguće. Siguran sam da ćete da budete od pomoći Pretresnom veću kada dođemo do poslednjih faza obog suđenja. Hvala vam. Gospodine Najs (Nice), izvolite.

#### **UNAKRSNO ISPITIVANJE: TUŽILAC NAJS**

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Samo trenutak, časni Sude. Imam nekoliko tema na koje želim da se vratim, a koje su bile 1998. godine. Ipak da sada odmah idemo na 1999. godinu. Izvinjavam se, časni Sude, jutros smo malo u zakašnjenju, ali mislim da izvan ovog početnog zakašnjenja nećemo dalje da remetimo raspored. Rekli ste nam tokom glavnog ispitivanja, ne mogu da citiram precizno vaše reči, ali rekli ste nešto u smislu da je ubijanje ljudi tokom obračunavanja sa teroristima bio poslednji izlaz, apsolutno poslednji izlaz. Je li tako?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Otprilike tako. Cilj je uvek bio da se teroristi liše slobode ili da se na drugi način taj problem razreši.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ko je bio potpukovnik Blagoje Đorđević?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** On je bio načelnik odeljenja policije u Sekretarijatu unutrašnjih poslova Peć (Peje).

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Molim vas, pogledajte dokazni predmet 319, tabulator 32. Imate pred sobom original. Vidite, ovo je dokument koji potiče od Đorđevića. Odobrio ga je vaš načelnik policije, Borislav Vlahović. Molim poslužitelja da stavi na grafoskop poslednju stranicu ovog dokumenta na engleskom. Ništa se ne pojavljuje na grafoskopu koliko ja vidim. Hvala. Vidimo da je to sastavio Đorđević, a ispod toga piše: "odobrio Vlahović". Ako se sada vratimo na prvu stranicu, na vrhu stranice se nalazi nešto šta se odnosi na vašu teritoriju: "U skladu sa sporazumom između članova Sekretarijata za unutrašnje poslove Đakovice (Gjakove) i članova odeljenja Državne bezbednosti Sekretarijata unutrašnjih poslova u Peći i Đakovici ... A onda pod "Ciljevi", piše, "Plan zasede". "Sprečiti". Izvinite. A na osnovu operativnih činjenica se vidi se da se u okviru ostvarenja tog plana, vremena ostvarenja, pretpostavlja da će doći do zasede od 15.00 do 21.00, od 24. do 31. januara 1999. godine, a cilj je "da se spreči kretanje terorista i da se eliminišu ti", navodni, "teroristi". Kako ste planirali da ih uhvatite? Šta kažete na to? Jer očigledno 1999. godine nije bilo pitanje hvatanja terorista, već likvidiranje terorista. Je li tako? Da li biste to mogli da komentarišete?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Prvo moram reći da ovaj papir koji je preda mnom nije potpisan od Đorđević Blagoja, kako ste vi naglasili. Sledeće, nije potpisan od pukovnika Borislava Vlahovića i ja nemam predstavu o čemu se ovde radi.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ja vam postavljam pitanje na osnovu ovog dokaznog predmeta i molim vas da pogledate sledeći paragraf: "Opšti zadaci: pratiti navedeni put kao i ostale lokalne puteve koji idu u pracu Jablanice (Jabllanice) i sela Bućane (Buqan), kako bi se na vreme primetila gorepomenuta vozila i druga vozila koja koriste teroristi i po identifikaciji tih vozila i njihovih putnika koristiti koncentrisanu vatru da bi se neutralisali i eliminisali".

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne znam. Ja ne mogu o ovom da govorim. Kažem, meni je ovaj plan potpuno nepoznat. Nepoznato mi je da je taj plan sačinio, kako vi kažete, Đorđević Blagoje i da ga je odobrio pukovnik Vlahović. Dakle, ja ovo mogu komentarisati, ali ne kao plan Sekretarijata unutrašnjih poslova Peć.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** I, na kraju, u vezi s ovim dokumentom, izvinjavam se, na stranici 3 na engleskom, paragraf 5: "Pripreme za izvršenje". Tačno je, zar ne, gospodine Paponjak, da jedna od značajnih karakteristika tih koje opisujete kao teroriste, da su koristili kinesku municiju. Da li je to tačno?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne znam ja o čemu vi sada govorite, ali teroristi su uglavnom koristili ... To je činjenica da govore ... Činjenice govore da su oni koristili kinesku municiju. To je tačno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ovde vidimo kod "Priprema za izvršenje", a reč je o izvršenju zadatka eliminacije OVK (UCK, Ushtria Clirimtare e Kosoves): "23. januara 1999. godine vođe voda i odeljenja specijalne jedinice policije, zajedno sa vođom sektora iz Čelopeka (Qallapek), će izvršiti izviđanje u tom području da bi se utvrdila mesta zasede i dvojica vođa policijskih jedinica posebne namene će da obezbede bacače granata i municiju proizvedenu u Kini (China)". Zašto se traži da se izvršenje tog zadatka izvrši oružjem proizvedenim u Kini? Da li je to bilo kako bi se bacila krivica za ono šta će da se desi na OVK, ako stvari krenu pogrešnim putem?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ovo uopšte nije zadatak koji je davan. Ovaj materijal je verovatno napravljen sa tim ciljem. Ovo nije plan SUP-a Peć.

**SUDIJA KVON:** Gospodine Najs, ako biste mogli da me podsetite na koji način smo se bavili autentičnošću ovog dokumenta? Ja mislim da je to deo registratora gospodina Kua (Philip Co).

**TUŽILAC NAJS:** Tužilaštvo je to pronašlo u policijskoj stanici Peć 1999. godine.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs, pokušavam da shvatim vaše pitanje. Da li ima dokaza da je OVK koristila oružje proizvedeno u Kini?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ima mnogo dokaza da je oružje koje se povezuje sa OVK kineske proizvodnje. Ne mogu sad konkretno da vas uputim na dokaze, ali to mogu da uradim kasnije. Gospodine Paponjak, još se nismo bavili suštinom optužbi protiv onih u Peći koji su bili na vlasti u to vreme. Naime, da ste vi i vaše kolege učestvovali u direktnom i dobro organizovanom ...

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Gospodine Robinson (Robinson).

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, izvolite.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Da li ja mogu da dobijem ovaj dokument koji sad gospodin Najs predočava svedoku?

**SUDIJA ROBINSON:** Da, da. Molim vas da se kopije podele i da se dostave gospodinu Miloševiću.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Nisam shvatio da nema, jer je to postojeći dokazni predmet. Vi i vaše kolege, gospodine Paponjak, učestvovali ste u direktnom i vrlo organizovanom etničkom čišćenju, organizovanom pre nego što je počelo bombardovanje. Vi shvatate kakve se optužbe dižu protiv vas?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Možda optužbe postoje, ali to nije tačno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Nije? I vi ste to uradili pod nadzorom i uputstvima vaših pretpostavljenih koji su iz Beograda i od optuženog. Mislim da je to jasno. Da li shvatate šta hoću da kažem?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Jasno je šta vi hoćete da kažete, ali to jednostavno nije tačno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ja ću samo u nekoliko rečenica da vam rezimiram dokaze koje smo mi čuli. Izneću datume. Molim vaše komentare. 23. marta, prema rečima svedoka Zatričija (Edison Zatriqi), policajci MUP-a iz Peći su uzeli tri njegova autobusa koja su kasnije korišćena za prebacivanje ljudi iz grada. 25. marta, prema rečima svedoka Sokoljija (Besnik Sokoli), on je video policajce iz Peći kako pale i pljačkaju kuće. Njega su pretukle srpske snage. Zatim je utovaren u kamion i poslat u zatvor.

**ADVOKAT KEJ:** Da li bi to mogla da budu pitanja, a ne govor Tužilaštva, s obzirom na prirodu predmeta?

**TUŽILAC NAJS:** Ja mogu sad to da pretvorim u pitanje.

**SUDIJA ROBINSON:** Iznesite ta pitanja pred svedoka i to pojedinačno.

**TUŽILAC NAJS:** Uz vašu dozvolu, pošto nema potrebe da se to radi, ja sam naznačio da ću sveobuhvatno da iznesem naše argumente i u što kraćem vremenskom periodu, tako da svedok shvati prirodu naših dokaza.

**SUDIJA ROBINSON:** U redu. Iznesite to zajedno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dakle, gospodin Sokolji je rekao da su ga pretukli, utovarili u kamion i prisilili da ode i konačno, 27. marta, prema rečima svedoka, gospodina Konaja (Ndrec Konaj), njega su takođe štitirali nogama. Policajci su mu rekli da nema gde da ide osim u Crnu Goru i, dakle, to je vrlo kratak rezime nekih dokaza koji su izneti. I želeo bih da znam da li vi, gospodine Paponjak, dozvoljavate tu mogućnost da su policajci u vašem gradu činili takve stvari?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ni slučajno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ponekad je moguće da u policijskim snagama postoje "divlji elementi" koji rade takve stvari. Da li je

moгуće da su barem postojali takvi "divlji elementi" koji su pokušavali da prisile kosovske Albanace da napuste Peć?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Kakvi "divlji elementi" u policiji? Ja sam s tim ljudima radio godinama. Ja ih poznajem. Da je bilo "divljih elemenata", verovatno bi bili eliminisani iz policije na način kako je to propisano disciplinskim merama. "Divljih elemenata" u policiji nije bilo. To šta je izneo taj gospodin, da su mu policajci oduzeli tri autobusa, on verovatno zna koji su to policajci i naveo je koji su. Onda ćemo tačno moći da znamo jesu li to "divlji elementi", jesu li policajci, na koji način mu je to oduzeto i šta je bilo s tim autobusima. On je sigurno poznavao svakog policajca u Peći, jer nas nije bilo mnogo.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** U optužnici, u tome šta vi navodite, stalno se govori "neki policajci" ili "neke snage", a oni nas sve znaju po imenu, po imenu i prezimenu i ostalim karakteristikama. On zna ko su ti policajci bili, ako su bili, po imenu i prezimenu i onda ćemo lako doći do istine.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Doći ćemo na to kasnije, verovatno za par trenutaka. Ali, dakle, policajci nisu pomerali kosovske Albanace, a da li je sredinom ili krajem marta ili početkom aprila došlo do organizovanog pokreta stanovništva koje bi organizovale bilo koje snage, policija ili vojska?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vidite, vi ste opisali pokret ljudi krajem marta i zbrku do koje je došlo u centru Peći dok ste se vi bavili saobraćajem i nešto šta je, u stvari, na žalost, izgledalo kao haos. Da li je to tačno?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je. Bilo je jedno stanje sa dosta nereda, odnosno zagušenje na putevima u saobraćaju, to je tačno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Budite ljubazni i pogledajte dokazni predmet 319, tabulator 36 i ako mogu da kažem, to nije dokument koji bi trebalo da vas iznenadi, jer je objavljen. To je javni materijal koji je dostupan svima od 2001. godine. Ovo je naređenje, gospodine Paponjak. Molim poslužitelja da pokažete poslednju stranicu tog dokumenta. Potpisao ga je pukovnik Duško Antić. A sada molim da se vratimo na prvu stranicu. Datum je 30. mart 1999. godine, gospodine Paponjak i u njemu piše sledeće: "Na osnovu naređenja Vrhovne komande o proglašavanju ratnog stanja i pokreta dela stanovništva izvan zone odgovornosti VO Peć". Možete li da nam kažete šta je "pokret dela stanovništva izvan zone odgovornosti"? Šta to znači, pošto ste nam rekli da nije bilo organizovanog pokreta stanovništva od strane bilo koje snage?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Svakome ko se bavi vojnim i policijskim poslovima jasno je šta ovo znači.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vi nam kažite.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Za vreme ratnog stanja očekuju se borbena dejstva. Znači, iz zone odgovornosti se mora preseliti stanovništvo da bi se zaštitili njihovi životi u slučaju borbenih dejstava. Dakle, na položajima za odbranu ne mogu se nalaziti civili.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Gospodine Paponjak, zar vam nisam dao adekvatnu mogućnost u poslednjem i pretposlednjem pitanju da nam kažete da li je bilo ikakvog organizovanog pokreta stanovništva? Zar vam nisam dao priliku da nam to tada ispričate?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Vi ste to pitali u smislu stvaranja onih kolona i onog šta je bilo, a ne u smislu mera koje rade vojska i policija. Ovo je potpuno normalan zahvat koji se u svim državama radi, u svim državama u kojima ima ratno stanje. Tamo gde se očekuju ratna dejstva, gde se postavljaju položaji za odbranu, iz te zone se izmešta stanovništvo. Ono se ne iseljava nigde, nego se preseljava na lokacije koje su bezbedne. I to se radi svugde.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ja sam vas vrlo jasno pitao da li je sredi-

nom, krajem marta i početkom aprila bilo organizovanog pokreta bilo kog dela stanovništva i da li je to organizovala bilo koja snaga, vojska ili policija i vi ste rekli "ne". Gospodine Paponjak, ovaj dokument pokazuje da vi lažete i lagali ste tokom celog svedočenja na ovom Sudu, je li tako?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Razumem vašu želju da to kažete, ali o tome nema govora i to je jasno svima koji nas slušaju. Ja nisam lagao ni u jednom momentu, ni u jednom momentu, gospodine. Ja razumem da vi imate takvu želju da to stavite u usta nekom.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Koliko hiljada kosovskih Albanaca, po vašoj proceni, je dobrovoljno napustilo svoje domove, između, recimo, kraja marta i juna 1999. godine, koliko hiljada?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne znam. Ja se nisam bavio takvim procenama.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Koliko je bilo stanovnika u Peći pre sukoba? Vi ste policajac, morali biste da znate.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Mogao bih znati da su oni učestvovali na popisu. Albanci nisu učestvovali na popisu i onda nemamo takve podatke.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Shvatam. Dakle nemate nikavu predstavu o tome koliko je bilo ljudi kada ste obavljali policijske funkcije? Da li su to bile stotine, hiljade, nekoliko hiljada, 5.000, recite nam približno?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ako mislite na procene broja stanovnika ukupno, neke naše procene ili moje lične procene, ja vam to mogu izneti, ali tačne podatke, naravno, mogu, ali to ne može niko. Procene su različite.

**SUDIJA BONOMI:** Gospodine Paponjak, pre nego što napustimo ovaj dokument, recite nam da li vi tvrdite da nijedan deo stanovništva nije iseljen iz zone odgovornosti VO Peć ili kažete da je došlo do trenutka kada je jedan deo stanovništva iseljen?



**SVEDOK PAPONJAK:** Ja ne mogu da tvrdim ni jedno ni drugo. Pretpostavljam da su svi stanovnici i Srbi i Albanci, premešteni sa svih položaja koje je zauzela Vojska Jugoslavije ili pripadnici MUP-a Srbije, dakle na mestima na koja je trebala, po planu, da se postave položaje i da se lociraju ljudi sa naoružanjem, odbrambeni položaji da budu. Iz tih mesta je premeštano stanovništvo u cilju zaštite njihovih života u slučaju da dođe do borbenih dejstava, da ne stradaju civili. Znači ne radi se tu ni o Albancima ni o Srbima.

**SUDIJA BONOMI:** Bojim se da nisam shvatio vaš odgovor. Zar vi niste bili u takvoj poziciji, sa takvom odgovornošću da biste znali, na jedan ili drugi način, da li je ikada primenjeno ovo naređenje?

**SVEDOK PAPONJAK:** Takve mere su preduzimali komandanti i komandiri jedinica, zato ja nisam bio u poziciji da ja to znam. Svaki komandir ili komandant koji uređuje svoj položaj, on preduzima te mere. Iz tih razloga pretpostavljam da je to izvršeno. Kad raspoređuje ljudstvo, kad utvrđuje položaje, kopa rovove i ostalo, komandant ili komandir jedinice preduzima te mere ako ima stanovništva tu u blizini, da ih premesti, da im kaže: "moraćete da pređete na neku drugu lokaciju" i da se odredi koja je to bezbedna lokacija, a moja uloga i moji poslovi tad su bili sasvim drugačiji. Ja čak ni ne znam gde su bili locirani položaji ...

**SUDIJA BONOMI:** Žao mi je, ne želim da uzmem previše vremena, ali zaista ne shvatam taj odgovor, jer ovo naređenje nalaže premeštanje stanovništva izvan zone odgovornosti VO Peć. Nije to pomeranje samo na neku kratku udaljenost. To je premeštanje iz vaše zone odgovornosti. Zar niste znali da se to dešavalo?

**SVEDOK PAPONJAK:** Ovde stoji preseljenje, a ne iseljenja. Kaže "te preseljenja dela stanovništva". Ja ne znam kako je prevedeno u materijalu koji je bio ispred vas.

**SUDIJA BONOMI:** Nema potrebe da sada raspravljamo o samom izrazu, ali zar nemate u verziji na srpskom "izvan zone odgovornosti VO Peć"?

**SVEDOK PAPONJAK:** Ne. Stoji: "te preseljenja dela stanovništva iz zone odgovornosti", ne izvan. Ja bih molio da se to prevede doslovno. Znači to je samo premeštanje stanovništva te zone.

**SUDIJA BONOMI:** U čemu je razlika između "iz" i "izvan"? To je isto.

**SVEDOK PAPONJAK:** Ne, ne. Nije isto. Odnosi se, znači, na stanovništvo te zone. Znači preseljenje stanovništva te zone, ne izvan, nego to je termin kojim se označava stanovništvo te zone i preseljenje znači premeštanje u okviru te zone, a iseljenje bi značilo znači izmeštanje stanovništva izvan zone, iseljenje. Naime, premeštanje bi značilo u okviru ove prostorije da se neko premesti s jednog mesta na drugo, a iseljenje bi značilo da on mora da napusti prostoriju.

**SUDIJA BONOMI:** Ali preseljenje nekoga iz ove sobe bi značilo premestiti osobu iz ove sobe izvan sobe.

**SVEDOK PAPONJAK:** Ne.

**SUDIJA BONOMI:** To će za mene da ostane misterija u ovom trenutku.

**SUDIJA KVON:** VO je vojna organizacija, "vojni okrug"?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U pravu ste, časni Sude. Gospodine Paponjak, čuli ste me kako sam rezimirao dokaze nekoliko svedoka. Bilo je i drugih svedoka koji su rekli da su bili prisiljeni da napuste Peć. U svetlu odgovora koji ste dali uvaženom sudiji, da li to ima smisla u svetlu onoga šta bi bila istinita i poštena priča? Ili su oni nisu

u pravu ili vi niste u pravu. Da li prihvatate to?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne prihvatam.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dakle, nema prostora za to da su oni učinili iskrenu grešku misleći da ih isteruju ili misleći da su im kuće spaljene i to od strane policije, ili recimo da su mislili da su morali da odu, a ukoliko ne bi otišli, da bi bili ubijeni? Sad tu nema mesta za neku opštu grešku, zar ne? Ili oni greše ili vi.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja znam da sam ja u pravu, a ne znam ja šta su oni mislili ili zbog čega su tako postupali.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Postoje dva problema u vezi sa vama. Radi se o tome da se vaši odgovori meni i vaši odgovori sudiji Bonomiju (Bonomy) jednostavno ne odnose na činjenice, jer kada vam je bilo postavljeno konkretno pitanje da li je bilo bilo kakvog organizovanog pomeranja nekog dela stanovništva silom, vi ste odgovorili "ne", a onda je vaš poslednji odgovor sam po sebi neistinit, s toga laž.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne, ne. Ni ovde se ne radi o pomeranju putem sile, nego se radi o organizovanju upravo u cilju zaštite tih ljudi, o pomeranju sa mesta gde oni mogu biti ugroženi.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu. Recite nam ovo, budući da ste vi mogli da pomognete optuženom u ovoj sudnici, rekli ste da je, s vremena na vreme, dolazilo do nekih ispada, da je na ljude prilikom pokušaja bekstva pucano i tako dalje. Međutim, čuli smo jako puno dokaza o tome kako su ljudi, kada su bili prisiljeni da napuste teritoriju, da odu za Albaniju (Albania) ili ponekad čak i za Makedoniju, morali da ostave svoje lične karte. E sada, koji bi bio razlog za policiju da uzimaju lične dokumente od kosovskih Albanaca koji su napuštali teritoriju? Da li je to bila kao neka vrsta suvenira ili poklona? Recite nam koji je bio razlog za tako nešto, gospodine Paponjak?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa vi ste sad naveli jednu čitavu priču koju je teško pratiti. Prvo ste pričali o tome da sam ja poma-

gao optuženom, govoreći kako su ljudi sprečavani u bekstvu pucanjem, pa ste onda došli na oduzimanja dokumenata.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Možete li, molim vas, da odgovorite na moje pitanje, umesto što pokušavate da dobijete na vremenu iznoseći komentar. Gospodine Paponjak, sačekajte. Vi već godinama znate za ovu opružnicu, zar ne?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Vi ćete na svako direktno pitanje dobiti direktan odgovor. Ako u vašem pitanju, odnosno u vašim pitanjima ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da, vi ste znali za ovu optužnicu godinama, zar ne? Znali ste za optužnicu. Vi ste spominjali optužnicu u jednom od vaših dokumenata koje ste potpisali. Dakle, vi ste znali za ovu optužnicu godinama. Da ili ne?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To nije sporno. Optužnica postoji, ja ne znam, više godina ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vi ste godinama znali, kao i svi drugi koji su bili zainteresovani za taj sukob, dakle vi ste znali da je tvrdnja da su Srbi izbacili kosovske Albanace iz njihove zemlje? Vi ste to znali. Znali ste to godinama.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Za tvrdnju da.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu. I vi ste znali, naravno, budući da ste vi pogledali optužnicu ili je neko iz vašeg tima pogledao, a takođe ste čuli i svedočenja pripremajući se za ovaj Predmet, vi ste znali da je jedan od glavnih navoda, budući da je to važan deo dokaznog predmeta, da su kosovski Albanaci bili naterani od strane policije i vojske da predaju svoja lična dokumenta, takođe i registarske tablice i tako dalje. Vama je to bilo poznato, zar ne? To ste znali.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Kakve to veze ima sa mojim svedočenjem?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ne. Odgovorite na pitanje, jer vi svedočite ovde, sada. Vi ste to znali.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da, ali ja ne mogu znati o tim navodima ništa.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu. U redu. Sledeće pitanje za vas, gospodine Paponjak. Kad vam ja postavim jedno veoma jednostavno pitanje da date objašnjenje za nešto šta ste znali, šta ste znali godinama, zašto onda pokušavate da dobijete na vremenu jednim dugim, dugim odgovorom i komentaram? Ja želim da vi kažete ovim sudijama koji je bio mogući razlog zbog čega su kosovski Albanci morali da predaju ili zbog čega su im oduzeta dokumenta, lična dokumenta? Molim vas da sad odgovorite na to pitanje.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja ne znam ni da su im oduzeta. Ja nemam nikakve veze sa Prizrenom (Prizren), kako se to navodi. Vi meni pokušavate sada da stavite to da ja znam o tome i da komentarišem nešto šta ne znam.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Istina je i takođe je očigledno: uprkos tome što ste znali za sve ove tvrdnje godinama, vaši dokumenti za koje ja tvrdim da su sramotni, ti dokumenti ne pokazuju da je sprovedena bilo kakva istraga u vezi s ovim tvrdnjama, zar ne?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To nije u nadležnosti SUP-a Peć. Mi ne možemo ni da ispitujemo nešto šta se navodno dešavalo na nekom drugom području.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Zar ne mislite možda da ima pomalo birokratskog tona u vašem odgovoru? Zar nemate barem malo mašte ili zar ne znate baš ništa o tome šta se dešavalo izvan područja vašeg SUP-a, vaše nadležnosti?

**SUDIJA ROBINSON:** Svedok je odgovorio na pitanje. Krenite dalje.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Recite nam sledeće. Zašto je Zoran Aleksić napustio teritoriju bivše Jugoslavije?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Nije mi poznato.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vi sigurno znate ko je on, zar ne? Zar ne?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja ne znam koji Zoran Aleksić. Ako mislite na ... Da se prisetim. Zoran Aleksić je bio jedan od naših radnika. Po imenu i prezimenu imali smo Zorana Aleksića.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da, imali ste. Ako su svi stanovnici Peći poznavali sve policajce, sigurno su i svi policajci poznavali kolege policajce, a Zoran Aleksić je samo jedan od njih. On se takođe spominje u tabulatoru 20.2. Molim da se to stavi na grafoskop. Evo daću vam moj primerak, tek toliko da se vidi da je njegov potpis tu. On je potpisao jedan od dokumenata. Ne znam šta stoji u tom dokumentu, nemam prevod, ali to nije ni bitno. Da li je on bio kapetan?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da, jeste.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li se on zajedno sa vama preselio sa Kosova u Kragujevac ili je on bio raspoređen negde drugde u bivšoj Jugoslaviji?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja se ne sećam sad šta je sa njim bilo, gde je bio raspoređen. On je iz odeljenja Kriminalističke policije.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A kada ste saznali za to da je on napustio teritoriju? Radi se o malom području i pretpostavka je da se policajci poznaju, tako da pretpostavljam da možete barem nešto da nam kažete o tome.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Bojim se da će odgovor opet biti malo duži. Sekretarijat unutrašnjih poslova Peći je imao 800 radnika koji su organizovani po odelenjima. U okviru odeljenja postoje načelnici odeljenja i šefovi odseka i oni vode računa o pojedinačnim radnicima. Dakle, to odeljenje Kriminalističke policije je takođe brojno. Ima više odseka, najmanje tri. Ima šefove odseka i načelnike odeljenja. Ja, dakle, kao načelnik sekretarijata retko sam u situaciji da znam o sudbini ili o životu svakog pojedinca, osim ako se to istakne

kao neki problem. Ako je sve redovno, ja onda nemam nikavih saznanja. Dakle, u okviru ovog preseljenja sa područja Peći, stanje je bilo dosta haotično. Mi smo nekoliko meseci morali da se organizujemo dok ne nađemo lokaciju na kojoj ćemo raditi, dok ljudi ne obezbede nekakav smeštaj kod rodbine ili kod prijatelja ili neku mogućnost da preživljavaju i onda se, kako se ko snašao, javljao u taj izmešteni Sekretarijat unutrašnjih poslova Peć u Kragujevcu. Ja, dakle, ne bih ni slučajno mogao da znam sve detalje ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ne vidim na koji nam način sada pružate informaciju o Zoranu Aleksiću, jer to je ono šta mene sada interesuje.

**SUDIJA ROBINSON:** Doći će do toga. Gospodine Paponjak, vi ćete doći sada do toga, zar ne?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da. Ja ne mogu da pružim informaciju isto tako ni o stotinama drugih radnika, jer ja nisam vodio računa o svakom pojedincu. Ja sam se bavio organizacijom tih novih uslova rada, a o tome kako se ko smestio, koliko se radnika već javilo SUP-u, izveštavali su načelnici odeljenja. Dakle, ja o kapetanu Zoranu Aleksiću znam slučajno da se on smestio u Čačak i da je u Čačku živeo. Ali to je više po privatnoj liniji, zato što sam i ja Čačanin, odnosno u Čačku živeo dosta života.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Recite nam šta ste saznali o njemu i šta ste saznali o njegovom daljem putovanju, dakle, nakon Čačka?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Dakle, znam da je živeo u Čačku, da mu je i otac živeo tamo, jer sam oca posetio, obilazio sam taj narod i znam da je on u jednom momentu napustio službu i da se odselio iz Čačka ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li je on napustio službu, gospodine Paponjak, zato što je hteo da ispriča istinu u vezi sa policajcima u Peći i da mu je, u stvari, prećeno?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ko mu je pretio?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Drugi srpski policajci.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Zoran Aleksić je bio u normalnim, jako dobrim odnosima sa mnom. On mi to nikad nije izneo.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pređimo sad na jednu drugu temu. Početkom juna 1999. godine vi ste i dalje bili u službi u Peći, zar ne?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ukoliko je postojala određena operacija u Peći početkom juna 1999. godine da se iskopaju tela ljudi koje su ubili Srbi u periodu između marta i juna meseca, a u koju je bila uključena policija, vi biste za tako nešto znali, zar ne? Zar ne?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Verovatno bih znao.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da. A recite sad sudijama kada se to desilo?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja ne znam ni da se desilo. Vi pokušavate sada da mi ... Kao desilo se ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ja ću da vam kažem da su barem sledeći ljudi bili uključeni u to. Vaš pretpostavljeni Boro Vlahović, zatim čovek po imenu Bato Bulatović, zatim Zoran Stanišić i Milojević Mladen, od kojih su poslednja dvojica nesumnjivo bili šef tehničke službe i načelnik kriminalističkog odeljenja vaše policije. Oni i mnogi drugi su bili uključeni, bez ikakve sumnje, u iskopavanju leševa i daljem transportovanju tih leševa u Batajnicu. Vi ste za to znali i vi ste bili u to uključeni. A sad vam molim da sudijama iznesete malo više detalja o tome?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Dobro. Mogli ste reći da sam ih ja i otkopavao. Niti sam učestvovao u tome, niti je nešto tako bilo.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Možemo li onda da pretpostavimo da ako uskoro bude dokaza o tome, a koji će da dokažu da su ta tela bila iskopana u vreme kada sam ja rekao i to uz pomoć saobraćajne poli-



cije, da bi to onda bilo nešto šta ste vi znali?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja ne mogu tako reći, tako nešto reći, jer to nije bilo ... Ja o tome nisam ništa znao, a još manje da sam u tome učestvovao.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A šta vi kažete, koliko kosovskih Albanaca su ubile srpske snage tokom kampanje bombardovanja između marta i juna 1999. godine?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa, već sam više puta rekao da srpske snage nisu ubijale kosovske Albanace.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ni jedan jedini kosovski Albanac nije ubijen?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Meni nije poznato.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu. Neću vam uzeti previše vremena u vezi sa tim, niti vremena Sudu, ali molim da se prikaže još jedna fotografija iz knjige "Po naređenjima" u kojoj se, kao što sam juče rekao, navodi da postoji dobra dokumentacija o krivičnim delima etničkog čišćenja u Peći. Pogledajte ovu fotografiju, molim vas, a ja ću polako da pročitam legendu kako biste mogli da pratite: "Svedoci su identifikovali čoveka s desne strane kao Nebojšu Minića, poznatog pod nadimkom ěMrtviĭ. On je bio ukljućen u ubijanje šest članova jedne porodice u Peći, 12. juna 1999. godine. S leve strane nalazi se Vidomir Šalipur, policajac iz Peći za koga se tvrdi da je bio na čelu bande ěMunjaĭ, a ubili su ga vojnici OVK, 8. aprila 1999. godine. Datum i lokacija na kojoj je snimljena ova fotografija nisu poznati". Da li vi kao policajac niste ništa znali o Nebojši Miniću čiju sliku vidimo na ovoj stranici i čiji se detalji navode tu? Dakle, vi ništa o njemu niste znali tokom čitavog tog perioda?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja poznajem Vidomira Šalipura koji je ovde na fotografiji. Drugo lice ne poznajem.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li je tačno da je Vidomir Šalipur bio na čelu neke bande koja se zvala "Munje"? Radilo se, u stvari, o jednoj paravojnoj grupi.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja što sam rekao da se radi o policajcu, Vidimiru Šalipuru i ja ne znam kakvu vi bandu pominjete onda u vezi sa policajcem.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu. Dakle nije bilo nikakvih istraga u vezi s ovim navodima koji se nalaze u jednom javnom dokumentu. Dakle, vaše policijske snage u egzilu nisu sprovele nikakvu istragu u vezi sa tim, zar ne?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Mi nismo imali nikavu prijavu, niti nikakvo saznanje o tome. Ja ne znam odakle ovaj materijal, da li i kako je ova fotografija uopšte napravljena.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Hvala vam. Mi smo od svedoka čuli dokaze koji potiču od Komesara za izbeglice Ujedinjenih nacija (UNHCR, United Nations High Commissioner for Refugees) o tome da je 12. aprila otprilike nekih 3.600 Albanaca iz Istoka (Istog) i drugih opština stiglo u Crnu Goru. Vi ste govorili o haosu u centru grada, kada ste upravljali saobraćajem ili šta god da ste radili tamo, ali da li vam se čini razumnim da bi 3.000 ljudi iz opštine Istok stigle do Crne Gore 12. aprila?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Kako da li mi se čini razumnim?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pa mi moramo da shvatimo šta ste vi radili i, koliko sam ja shvatio, oprostite ako sam pogrešno shvatio, vi ste u gradu pokušavali šta ste mogli da uradite kako biste kontrolisali saobraćaj i kako biste pomogli ljudima da se kreću putevima. Dakle, vi kao iskusni policajac sigurno ste imali neku predstavu o tome o kolikom broju ljudi se tu radilo. Dakle, da li vi mislite da je 12.000 ljudi moglo da stigne do Crne Gore 12. aprila 1999. godine?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Mikrofon ... Zašto ne bi mogli da stignu?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** I još 2.000 njih koji su otišli u Crnu Goru. Da li vam se to čini logičnim na osnovu onoga šta ste vi videli?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pramac prema Crnoj Gori je bio

zagušen stalno, zato što se radi o usponu. To je, ide se preko prevoja Kula (Kulle). Kretanje je jako usporeno. Kretali su se ljudi i traktorima i zaprežnim vozilima i peške i ta saobraćajnica je bila zagušena dosta. Bilo je gužve, ali se kretalo.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dao sam vam priliku da odgovorite na to pitanje, a sada ću da se vratim na jedan događaj iz 1998. godine. Kao što sam rekao, u tabulatoru 1.4, dakle, u tom dokumentu koji smo juče pogledali, videli smo nešto u vezi sa incidentom na porodici Saljihaj (Salihaj). Vi ste nam ukazali na broj u tom tabulatoru i to na broj, mislim da se radilo o broju 56, ali možda vi možete da me podsetite pod kojim brojem se spominje Saljihaj.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Gospodine Robinson.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Milošević, izvolite.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Broj je 59.

**SUDIJA ROBINSON:** Broj 59, u redu.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Budite tako ljubazni, budući da ste sada našli paragraf 59. Molim da se stavi ovaj dokument na grafoskop i molim vas da ga pročitate naglas, jer to je jedini način da saznamo šta ste, u stvari, tu napisali. Molim vas da pročitate.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Radi se o događaju u mestu Sušica (Sushice), opština Istok, 9. avgusta 1998. godine: "Dana 9. avgusta 1998. godine oko 6.00 izvršen je teroristički napad na policijsku patrolu Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije u selu Sušica, opština Istok. Pripadnici policije su odgovorili na vatru i tom prilikom lišili su života osam pripadnika OVK i to: Saljihaj Šabana (Shaban Salihaj), Hisena (Hysen), Abedina (Abedin), Miljazima (Milazim), Isu (Isa), Hisnija (Hysni), Arbena (Arben) i Gaši Nazmija (Gashi Nazmi) koji su u periodu od maja do avgusta 1998. godine vršili terorističke napade na građane i pripadnike

Ministarstva unutrašnjih poslova na tom području. Uviđaj je izvršen od strane istražnog sudije Okružnog suda u Peći, Čađenović Veselina. Izvršen je spoljni pregled leševa od strane doktora Cvijović Milivoja. Leševi su predati porodici radi sahrane po nalogu istražnog sudije. Podnet je izveštaj, broj 270/98, 291/98, okružnom javnom tužiocu Peć. U prilogu: Predmet sa spisima broj A/3-59“.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** I to je to. Da li imamo taj predmet, taj spis danas ovde?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Danas ovde nemamo. Iza ovih ovakvih kratkih izveštaja stoje predmeti u arhivi. Tih predmeta možda ima 1.000 i nešto.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ovaj vaš kratak izveštaj na koji se vi oslanjate u ovom dokumentu, tu ne stoji koji je od ovih terorista, navodnih, terorista imao 75 godina. Možete li vi to da nam kažete?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja ne poznajem nijednog, ali u predmetu ima i zapisnik o uviđaju i razne druge beleške.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ja ću da vam kažem da jedan od njih imao 16 godina. Ne možete to da negirate, zar ne? Nemate nikakav materijal kojim biste podržali ovaj vaš kratak rezime.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Materijal ima ... Nemam ovde, ali materijal postoji. Možete ga dobiti.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Takođe mogu da vam tvrdim, jer je to u jednom drugom dokumentu, da je jedan od žena oteta i nakon što je ubijena, njeno telo je nađeno nekoliko dana kasnije. To nije bio napad na teroriste. Ako je tu i bio jedan pripadnik OVK, tu je bila reč o osveti koju je izvela policija iz vaše policijske stanice. Ko je vodio napad na te takozvane teroriste? Jeste to bili vi?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Prvo, nije oteta nijedna žena i nije ubijena. Drugo, ne radi se o napadu na ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Kako to znate? Kako to znate?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Iz službenih dokumenata. Iz zapisnika o uviđaju istražnog sudije i iz ostalih službenih beleški.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li je to jedan od predmeta koji ste vi pažljivo pregledali ili ste to prepustili timu? Da li vi o tome znate lično, gospodine Paponjak? Koja je od te dve situacije?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Gledao sam video traku sa uviđaja.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A da li se to pojavljuje u dokumentaciji da je jedan od njih imao 16 godina, a drugi 75? Da li se pojavljuju zaklani ljudi?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne, ja se toga ne sećam.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ničega se ne sećate šta je neprijatno, je li tako? To ja tvrdim. To je vaše svedočenje. Uvek imate alibi za sve šta je neprijatno. Da li je to realnost vašeg iskaza?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To šta ste rekli nije tačno. Neprijatni su i momenti koje smo gledali ovde, a odlično ih se sećam zato što sam bio na licu mesta. Dakle, one scene koje smo ovde gledali na video materijalu su isto tako neprijatne, ali ja to ne negiram.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da onda pogledamo te scene. Da pogledamo Kazneno-popravni zavod "Dubrava". Da se podsetimo da su dokumenti o "Dubravi" tabulator 8, a materijal koji to potkrepljuje je nešto dalje u tabulatoru 46. Ako Pretresno veće zanima, to je dosije 7, pa može da pogleda šta se tamo nalazi. Zamoliću gospođu Diklić (Diklich) da nam emituje traku o "Dubravi" koju je ponudio optuženi i to deo tog snimka. Ja ću da iznesem neke tvrdnje dok se bude emitovala ova traka, a onda ću da postavim svedoku pitanja na kraju tog snimka. Gospodine Paponjak, vi tvrdite da nije sporno ili vi prihvatate da nije sporno da je NATO bombardovao zatvor 19. maja 1999. godine, je li tako?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da, to nije sporno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vi shvatate da je NATO redovno tvrdio, bilo putem svedoka ili na drugi način, da je zatvor “Dubrava” korišćen kao vojna ili policijska ili baza specijalne policije u periodu koji je prethodio sukobu i tokom sukoba. Vi shvatate da se to tvrdi?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Moguće je da se to tvrdi. Ja to ne znam, ali sigurno je da to nije bilo i najverovatnije je da su to teroristi podmetnuli NATO.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vi shvatate da ste nam vi već rekli da nika-da niste bili u zatvoru “Dubrava” pre vaše posete 19. maja, prema tome, vi nemate lična saznanja za šta je korišćen taj zatvorski objekat, je li tako?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa, ja nisam vršio inspekciju u zatvoru, ali je sigurno da mi tamo nismo imali naše snage.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dakle, bilo koji svedok koji je rekao da su bile snage koje su delovale iz tog zatvora ili iz blizine zatvora je pot-puno u zabludi, je li tako?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Verovatno.

**TUŽILAC NAJS:** Prva traka koju ćemo da prikažemo na sistemu *Sanction*, časni Sude, odnosno prvi deo trake odnosi se na 19. maj 1999. godine. Samo da proverim da li to funkcioniše. Da li imate to pred sobom?

*(Video snimak)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** I ono šta vidimo tu, reč je, izgleda, o doku-mentu koji pokazuje da su tela adekvatno obeležena. Na snimku postoje datum i vreme. Ovde je 16.38 i datum. Na osnovu vašeg iskustva u svojstvu policajca, ovo bi predstavljao adekvatan forenz-ički video snimak sa mesta zločina, je li tako?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To je to.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ako idemo dalje, vidimo da se snimak koncentriše na štetu i videćemo deo gde su zatvorenici provalili vrata. Da li se sećate toga?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da.

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Suština je očigledna i to se videlo i u publikacijama koje pokazuju da su zatvorenici potrošili sat i po da probiju vrata. Zašto ih niko nije pustio napolje? Da li to znate? Zašto stražari nisu otključali vrata i pustili ih napolje?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja to, naprosto, ne znam. Postoji mogućnost da su se i stražari uklonili, ovaj, da se zaklone od bombardovanja.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Zar se niste raspitali? Zar se niko nije raspitao kako to da stražari nisu pustili zatvorenike napolje? Kako to da su ih pustili da umru tamo dok je trajalo bombardovanje? Zar niste to pitali?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** A što bih ja to pitao?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ako vi ne biste bili taj ko bi pitao, recite nam ko je trebalo da pita, pa da vidimo da li se to pojavljuje u bilo čijem drugom izveštaju? Vi ste otišli tamo. Vi ste iskusan, stariji policijac. Vi ste svedočili o "Dubravi". Oprostite što vas to pitam, ali kako to da se niko nije ni bavio tim da pita zašto oni nisu otključani i puštani napolje? Zašto im je trebalo sat i po da se bore da izađu napolje?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** U vreme kad smo mi stigli, oni već nisu bili u prostorijama. Zašto bih ja onda pitao zašto ih niko nije pustio kad već nisu bili unutra.

**TUŽILAC NAJS:** Da, ali u vašem tabulatoru 8, vi govorite o tome da čim je završen napad, policajci i zdravstveni, medicinski tim je došao

na lice mesta. A, dakle, o tako nečemu se niste raspitali. Da sada pređemo na 21. maj 1999. godine. To je drugi deo video snimka.

*(Video snimak)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da bih sve podsetio, postoje dve faze bombardovanja 21. maja, ujutro i kasnije. Ovde ponovo vidimo da je reč o adekvatno pripremljenom video snimku. Na njemu je datum, usporeno je snimanje, imamo vreme, 11.57. I je li tačno da ste vi to pogledali polako i tražili ste da i mi to polako pogledamo, jer se tu bavi oštećenjima na infrastrukturi, rupama na zidu i takođe na ovom pogonu za grejanje, je li tako?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Mislim da se tu vide i zatvorenici pored zida, a mi smo imali dokaze da je nakon bombardovanja, nakon prvog bombardovanja 19. maja, čuli smo dokaze, da su zatvorenici držani u dvorištu tokom noći, jer tamo im je očigledno bilo bezbednije sa stanovišta opasnosti od bombardovanja, da budu na otvorenom, a ne u zgradi koja bi mogla da bude meta. Vi ne znate ništa šta bi moglo da protivreči tim dokazima, da su zatvorenici izvedeni napolje nakon bombardovanja 19. maja i da im je dozvoljeno da posle toga spavaju u dvorištu, je li tako?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja ne znam te činjenice.

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dakle, činjenica da su se našli na otvorenom, da su na otvorenom bili dušeci i da su tamo nađena tela kasnije, to je konzistentno s tim da su ljudi pušteni napolje i da su spavali na otvorenom nakon prvog bombardovanja, je li to tačno?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To samo znači da su oni tu bili. Da li su pušteni ili su izašli sami, to je pitanje za špekulaciju, za



mene, mislim. A to je pitanje za one koji su obezbeđivali zatvor.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Samo trenutak, časni Sude. Prilično je teško odabrati kratke delove ovog prilično dugačkog video snimka. Ovaj deo video snimka od 21. maja, vreme se ne vidi ovde dobro, ali nije ni važno, ali vidimo kod zida da se mnogo ljudi kreće relativno slobodno. Dobro, da li su to zatvorenici, po vašem mišljenju?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja verujem da jesu.

*(Video snimak)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Mi znamo da se taj dan završio. Ljudi koji su bili tamo, novinari, mislim da su svi pobjegli, možda ne i zatvorenici kada je počelo ponovo bombardovanje. Sada dolazimo do trećeg dela ovog video snimka. Prva stvar koja se primećuje na ovom video snimku i želeo bih odmah vaš komentar, gospodine Paponjak, je to da na njemu nema datuma. Možete li to da nam objasnite?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa, verovatno tada nije bio uključen datum ili je snimano drugom kamerom. To se radi o više dana. Možda je to snimano drugom kamerom.

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da se ovde zaustavimo na trenutak. Rekli ste da je bilo važno za vaše ljude da se pojavite na licu mesta odmah nakon što se to desilo, kao što ste tamo bili 19. i kao što ste bili 21. Ne vi, ali ste zajedno tamo bili 23. maja. A vi sada pokušavate da sugerišete, iako nema dokaza za to, da je bilo daljeg bombardovanja 22. i 23. Ako je bilo takvog bombardovanja 22. i 23., možete li da objasnite zašto MUP nije otišao tamo da to pogleda?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa više niste nikog mogli ni naterati da ide nakon onoga šta su preživeli 21. i nije ... Ko bi imao obraza, ovaj, da ih tera.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** To je vrlo interesantan odgovor. Vrlo interesantan odgovor. Želeo bih da proverim s vama da li je reč o

nečemu šta je proizvod mašte ili je stvarnost. Da li vi imate bilo kakvu izjavu bilo koga ko je to rekao? Da li imate policijski izveštaj u kome se kaže: "Ja, kapetan taj i taj, sam pokušao da nateram ljude da odemo do zatvora, ali oni nisu hteli da idu". Da li imate tako nešto? Ili to sada izmišljate usput, gospodine Paponjak?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne izmišljam, nego ste tražili moje mišljenje o tome, pa vam ga iznosim.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ja nisam tražio vaše mišljenje. Tražio sam da mi objasnite nešto. Vi ste čovek koji je došao sa svim tim dokumentima i svim izveštajima. Rekli ste da ste, s vremena na vreme, pogledali deo potkrepljujućeg materijala i ako postoji bilo kakva dvosmislenost u vezi s mojim pitanjem, dozvolite da pojasnim. Ja želim da vi pokažete na konkretni materijal, jedan dokument koji bi sugerisao da su učinjeni napor da se ode i pregleda teren nakon bombardovanja 22. i 23., a da to nije izvršeno zbog straha. Ovo je moje pitanje. Molim da čujemo vaš odgovor.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja vam sad izjavljujem da ja ne bih ni uputio nikoga tamo nakon onoga šta je preživela ekipa, uviđajna, 21, dokle god ima bombardovanja i dokle god avioni nadleću, jer to bi značilo da šaljem ljude direktno u smrt.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dakle, da shvatimo ovo. Kada ste vi otišli, bilo ko kada je otišao da snimi ovaj video snimak 24., da li ste vi imali direktnu vezu, direktnu komunikaciju sa NATOm pa su vam oni rekli da tada više neće biti bombardovanja. General Džejmi Šej (Jamie Shea) vam je rekao da više neće, telefonirao je i rekao da oni neće da dođu više u Dubravu.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne, nego pretpostavljam da u to vreme više nije bilo letova i ni osmatračići nisu utvrdili da ima letova pa je zato ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Kako ste to znali?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Šta?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Niste znali za ranije dok se nisu desili. Kako ste to znali? Vi to izmišljate usput, gospodine Paponjak, zar ne, jer biste uradili što god je potrebno da pokušate da pomognete ovom optuženom.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** A da li vi mislite da mi nismo imali izviđače i službu koja je obavještavala o letenju?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li su to dokazi koji postoje u dosijeu "Dubrava"? Da li ja to mogu da nađem? Da li mi to možemo da proverimo?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To nema veze sa dosijeom "Dubrava".

*(Video snimak)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Nastavićemo s ovim video snimkom, jer jedna od stvari koje se vide je, u stvari, vrlo mala promena što se tiče oštećenja na zgradama, kada se to uporedi sa prethodnim snimkom od 21. Recimo, možemo da uporedimo nekoliko kadrova od 21. i 24. Molim vas zaustavite ovde za trenutak. Nije potrebno da se to uvodi kao dokazni predmet. Pogledajte ova dva snimka kotlarnice. Jedan je kadar od 21. maja. Molim da to vidimo na grafoskopu. Pogledajte sad na grafoskop. Ovo je od 21. maja, a sada da pogledamo od 24. maja, ako je to 24. maja. Vrlo malo razlike u oštećenjima na toj glavnoj zgradi koja je od interesa. Je li tako? Molim vas.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To treba da pogleda neki građevinski stručnjak, a ne ja.

*(Kraj video snimka)*

**ADVOKAT KEJ:** Interesantno je da je svedok Tužilaštva prilikom izvođenja njihovih dokaza, Džeki Roland (Jacky Rowland), rekla da je bilo značajne promene na zgradama između njene posete 21. i 24. maja, i to je u njenoj izjavi.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Bilo je oštećenja na jednoj zgradi, ali oštećenja koja je videla Džeki Roland su odgovarala oštećenjima koja su viđena na osnovu bombardovanja. Ako pogledamo sada ponovo ovaj video snimak na kom nema datuma, ovde nema nikakvih karakteristika profesionalnog video snimka kakve su imala prethodna dva snimka. Ovde se mnogo brže prelazi preko tela i snimak počinje prilično sporo, a onda brzo prelazi preko tela. Da li se sećate toga, gospodine Paponjak?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja nisam tada bio tu. Pretpostavljam da se ovde radi o brzini da se to što pre snimi i da se napusti taj objekat, a radiće se detaljnije kasnije.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Zašto su želeli da napuste to područje? Mislio sam da ste nam rekli da su oni smatrali da je bezbedno da budu tamo, pošto sada nije bilo nadletanja aviona.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Kad su došli, bilo je bezbedno, ali postojala je opasnost da u svakom momentu, da avioni opet krenu.

*(Video snimak)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Molim da sada pogledamo nekoliko konkretnih detalja. Šta se ovde vidi?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja pokušavam da prepoznam, ali ne mogu.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li je to bila kantina sa rupom na tavanu, na plafonu? Ispod nije bilo nikakvih tela, ispod te rupe? Zar to nije to? Evo ponovo vidimo kantine. Znači, oštećena kantina, ali nema nikakvih znakova da je i jedan leš tu rezultat tog bombardovanja. Vidimo stolove i stolice. Da li imate ikakvih komentara u vezi sa tim?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Nemam, ja nisam tog dana bio tamo.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vi ste nam doneli ovaj snimak. Očigledno možete da kažete nešto o tome. Na kraju ću vas pitati šta možete da kažete o njemu, ali hajde da pogledamo tela na kojima postoje neki datumi, neki podaci. Da pogledamo kadrove. Ovde je telo. Ovo je kadar na kom se vidi to telo. Molim da to sada stavimo na grafoskop. Jasno je, zar ne, da su ime i datum kada je ovaj čovek preminuo zabeležili neki drugi ljudi, možda drugi zatvorenici ili neko drugi u zatvoru? Vidimo ovde Emin Azeri (Emin Azeri). Nije sasvim jasno, kao što vidimo. Datum ovde, datum smrti u Dubravi je 23. maj. Da li ste to primetili kad ste gledali ovaj snimak?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja ...

*(Kraj video snimka)*

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Gospodine Robinson.

**SUDIJA ROBINSON:** Da.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Pitanje je nekorektno zato što gospodin Najš tvrdi da je to datum smrti, a to može da bude datum otkopavanja leša. Može da bude datum obeležavanja. Može da bude bilo šta drugo. Uopšte ne piše da je to datum smrti. Piše samo da je 23. maj. Može da bude datum kad se snima taj leš. A on polazi od pretpostavke da je to datum smrti.

**SUDIJA ROBINSON:** A šta je svedok rekao u odgovoru na to pitanje? Da li ste imali komentar na pitanja gospodina Najša u vezi sa ovim datumom? Da li je to datum smrti?

**SVEDOK PAPONJAK:** Ja sam pokušao reći da ne znam šta ovo znači, niti znam ko je ovo pisao.

**SUDIJA ROBINSON:** U redu. Gospodine Miloševiću, ovo šta ste rekli, možete na to da ukažete tokom dodatnog ispitivanja.

*(Video snimak)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Mi imamo kopije ovoga za Pretresno veće. Nemamo, izvinjavam se, ali ja imam jednu u ruci i mogu da je dostavim i videćete na ekranu, poslednja reč je "Dubrava". Dakle, gospodine Paponjak, imamo datum, imamo intervenciju optuženog da vam pomogne u vašoj mašti. Dakle, ovde imamo datum, ime i imamo nešto ispisano. Na kom je to jeziku ispisano?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa, ja ne znam da li ćete opet nešto iz moje mašte. Ja sam i juče rekao jasno da ovi natpisi ne moraju značiti da smo ih mi pisali. Ja ne znam ko ih je pisao. Znači to je moj jučerašnji odgovor, nije današnji...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** To je na albanskom, zar ne? Je li to na albanskom?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pretpostavljam da jeste. Ja ne vidim dobro ovo ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Izgleda kao da je to napisao neko ko je kosovski Albanac, zatvorenik. Kosovski Albanac o drugom zatvoreniku. I ako pogledamo drugi kadar, uzećemo jedan za 22. Ja želim da završim sa ovim snimkom. Mislim da imam još jedno pitanje i onda ću da završim sa video snimkom pre pauze, ako mi Pretresno veće dozvoli par minuta. Vidite, ovde je drugo telo. Ovde nije 23., ovo je 22. Molim da se okrene ovaj papir tako da ga vidimo i vidite ponovo, tu piše datum, ime i piše "Dubrava". Dakle format u kom su rađene te stvari. Ovde je datum kada su ti ljudi preminuli. Jedan je 23. Ima ih nekoliko koji su 22.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja ponovo kažem da ne znam na šta se ovo odnosi, ali zar mi ovim nismo jasno stavili do znanja da smo radili onako kako je trebalo da se radi, da smo svaki detalj zabeležili, da to nije deo nekakve naše zavere, kako ste rekli, da prikivamo činjenice, nego upravo onako šta jeste. Ne znam na šta se ovo odnosi. Ne znam ni ko je ovu zabeležku napravio, ali su je

kriminalistički policajci fotografisali, odnosno, snimili onako kako je zatečeno.

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vi ste pominjali Bojićev dokument od 22. maja, a to je tabulator 46.3 gde on pominje kasnije izveštaje o bombardovanju do kog je došlo 22. maja u 6.10. Čak i ako pretpostavimo da je taj datum na izveštaju istražnog sudije tačan, ja to ne prihvatam, ali ako pretpostavimo da je tačan, time se ne može opravdati ubistvo 23., jer vaš vlastiti dokument pokazuje da nije bilo letova 23. maja. Je li tako?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da, ali kakve to veze ima sa ubistvom?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ono šta ja tvrdim je da oni koji su učestvovali u bezobzirnim ubistvima mnogih, mnogih zatvorenika u "Dubravi", mora da su ubedili vas i ostale vlasti da se zataškaju ti zločini kako bi izgledalo da je došlo do kasnijeg bombardovanja i da je tim bombardovanjem naneta šteta. Da li me shvatate?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Shvatam. Međutim, smrt zatvorenika je posledica bombardovanja. To je nesporno i to se iz ovog vidi.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Izvinjavam se, nesporno? 30 ljudi je imalo rane od metaka u glavi i po celom telu i to je izazvano bombardovanjem. Možete li da nam objasnite kakva vrsta bombi može da ostavi takve vrste rana koje izazivaju obični meci? Tamo su bili patolozi koji su pregledali tela i mi smo tražili od patologa da nam to objasne i oni nisu imali za to objašnjenje, gospodine Paponjak.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** O kakvim mecima je reč?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Puščanim mecima. Ja nemam kalibar tih metaka, ali to nije odgovor na moje pitanje. Recite nam kakve bombe ostavljaju rane od metaka? Imali smo rane u glavi, po telu. Pogledajte fotografije ako mislite da će vam to pomoći. Ja sada ne

želim da ulazimo previše u vreme za pauzu, ali ako želite, ja ću vam pokazati nekoliko fotografija. Dokazi koje smo mi imali u ovom Predmetu pokazuju kako su neki od tih ljudi umrli. Ali možda ću to da odložim za period nakon pauze. To je jedino šta ću da ostavim za period posle pauze, ali ima jedan deo koji želim da pokažem sada odmah svedoku, pre nego što pređemo na Bakardove (Eric Baccard) dokaze. Molim vas da pogledamo ovaj deo video snimka. Da se samo malo vratimo. Izgleda da su ovo tehničari koji su snimali ovaj video snimak. Zaustavite se tu. Da li vidite pišku u ruci tog tehničara? **SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja ne znam da li je ovo tehničar ili pripadnik obezbeđenja ili ...

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Izgleda da je tu grupa ljudi koji su došli da fotografišu ta tela. Vi ste policajac. Bili ste tamo u to vreme. Poznajete uniforme. Ko je to? Je li to policija, specijalna policija, paravojne snage? Ko su bili oni?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ako vratite i zaustavite, ja ću možda moći da prepoznam, inače, ovako, ne. Inače, nije čudno ako su imali puške u rukama i tehničari i ostali. Ovo poslednje lice je najverovatnije neko iz istražne ekipe, tehničar ili neko. Video se jedan policajac u uniformi, ali tehničari su takođe ovlašćena službena lica Ministarstva unutrašnjih poslova i nije neobično da oni nose pušku u ratnim uslovima, jer mogu biti napadnuti i u dolasku i u odlasku, a i na licu mesta.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ali ne vidi se oružje u rukama ljudi koji su pravili video snimke 19. maja. Je li tako? To su sve bili tehničari.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ali nisu ni snimani kad izlaze iz vozila. Tako nešto, ja mislim, nemamo zabeleženo. Inače, sigurno su i tog dana imali oružje u vozilima. To je bilo sasvim normalno i uobičajeno da svi nose puške čim kreću na otvoren prostor van grada, a i u gradu. Ratno je stanje. Napadi su sa svih strana. Teroristi su svugde prisutni i onda je potpuno normalno da svi budu



naoružani puškama.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ono što vidimo na ovom video snimku su ljudi sa dušecima na području gde su bili postrojeni koji su ustreljeni, a drugi su narednih dana napadnuti bombama, bačene su na njih bombe, kao što su bačene i prvog dana. Sve povrede ljudi koji su snimljeni na ovom video snimku odgovaraju tome. Neki su poginuli u bombardovanju, neki su poginuli od ručnih bombi, a neki su ustreljenii. Da li je to tačno? To je moje pitanje za vas. Molim vaš odgovor.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Radnici odeljenja Kriminalističke policije Sekretarijata unutrašnjih poslova Peć su pažljivo ispitivali ovaj slučaj. Pažljivo su gledali ovaj video snimak. Na njima nema ništa što bi ukazivalo da su ti ljudi bili ustreljeni, kako ste rekli. Zaključak koji su doneli stručnjaci na osnovu raspoloživog materijala je da je to posledica NATO bombardovanja i ništa drugo.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs, sada ćemo da napravimo pauzu. Nadam se da je ovo zgodan trenutak za vas. Već kasnimo pet minuta. Napravićemo pauzu od 20 minuta.

(pauza)

**SUDIJA ROBINSON:** Izvolite, gospodine Najs.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Gospodine Paponjak, sa kompilacije video snimka prešli smo na onaj deo gde se vide oni muškarci sa oružjem i gde se vide leševi zatvorenika. Prešli smo na poslednji deo. Tu isto vidimo jedan kadar i videćete da je to opet verzija na kojoj se vidi datum, 25. maj, i takođe se vidi i vreme. Radi se o sahrani.

**SUDIJA KVON:** I ponovi smo na sistemu *Sanction*.

**TUŽILAC NAJS:** Ponovo smo na sistemu *Sanction*.

*(Video snimak)*

*(Kraj video snimka)*

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Na ovom snimku se vide tela i to redom. Vi ste dostavili ovaj video snimak. Hteo bih da nam pomognete u vezi sa nekim stvarima. Pre svega, koliko je vama poznato, da li su tom prilikom sahranjeni samo kosovski Albanaci ili je bilo i Srba?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Sahranjeni su svi koji su pronađeni. Znači, svi pronađeni leševi.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li su svi bili kosovski Albanaci?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja verujem da jesu.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Uzimani su otisci prstiju, zar ne i to u svrhu identifikacije? To se vidi u jednom od vaših izveštaja.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je. To je tačno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** I očigledno je da je u periodima kad ste bili, naravno, uzbuđeni što će se krenuti sa bombardovanjem i onim periodima kada nije bilo te uzbuđenosti, takođe je jasno na osnovu ovog video snimka da nije bilo nikakve vremenske stiske 25., budući da se dosta polako sve snimalo, zar ne?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da. Radilo se na otvorenom prostoru, na delu koji nije bio meta napada, avio napada i nije se ni očekivalo da bi jedan takav prostor bio meta i ako avioni naiđu.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ko je doneo odluku da se ne utvrdi uzrok smrti, odnosno da se ne pregledaju tela?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja ne znam ni da tela nisu pregledana.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Molim vas recite nam gde se u vašoj dokumentaciji nalazi analiza uzroka smrti i to pojedinačno za svako telo?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Mislim da se uzrok smrti može

utvrditi jedino obdukcijom, a vremena za obdukciju nije bilo i nije bilo ni mogućnosti. Obdukcija se radila u Prištini (Prishtine).

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Čak iako nije bilo dovoljno vremena da se izvrši potpuna obdukcija, na osnovu ovih fotografija leševa možemo da vidimo da im čak ni odeća nije bila uklonjena, osim nekolicine leševa kojima su pantalone bile spuštene, iz nekih čudnih razloga, očigledno. Dakle, ko je doneo odluku da ne treba izvršiti bilo kakav pregled na osnovu koga bi došli do zaključka, kao što je to kasnije i zaključeno, da je 37 posto njih bilo ubijeno?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Odluku o obdukciji uvek donosi istražni sudija, po našim zakonima. Znači, o tome ne odlučuju organi unutrašnjih poslova. Istražni sudija je vršio uviđaj. On je doneo odluku da se leševi sahrane.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A kako se ona ili on zove?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ima zapisnik o uviđaju ovde koji je potpisao istražni sudija Vladan Bojić.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da, ali on je bio ranjen 19. ili 21. Mislim da je to bilo 21. maja, tokom eksplozije. Dakle, ko je doneo tu odluku? I recite mi u kom dokumentu mogu da nađem, odnosno da shvatim kako je išao taj proces odlučivanja da se ta tela tako brzo, tako na brzinu sahrane, bez bilo kakvog pregleda kojim bi se utvrdio uzrok smrti?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Iako ranjen, istražni sudija Bojić je nastavio da vrši svoje obaveze, što nije jedini slučaj. Svi lakše ranjeni su nastavljali dalje da rade. Jedino ukoliko je bila neophodna hospitalizacija, lice nije moglo nastaviti dalje da radi, a u poglavlju koje govori ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** U redu. Ali recite mi gde se nalazi dokument u kome se vidi ta njegova odluka? Ovo je vaš materijal, s toga vas molim da mi kažete gde to mogu da pronađem?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Na drugoj strani zapisnika o

uviđaju koji je ovde u dokumentaciji. To je tabulator 46, 46.1. Ja vam to mogu pročitati ako nemate prevod.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** I to je deo koji sve to objašnjava, odnosno koji je to deo, budući da smo mi ranije videli ovaj dokument, ovaj deo o nadletanju? Recite mi sad gde se nalazi deo u kome se vidi njegova odluka o tome da se ova tela sahrane, a da se ne izvrši prethodni pregled?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** U drugom nastavku uviđaja za 25. maj 1999. godine stoji: "U odsustvu elementarnih bezbednosnih uslova, naredio sam da kriminalistički tehničari izvrše u najkraćem roku skiciranje, fotografisanje lica mesta ...

**prevodioci:** Samo malo sporije, zbog prevodilaca, molim vas.

**SUDIJA ROBINSON:** Gde se to tačno nalazi?

**TUŽILAC NAJS:** To se nalazi u tabulatoru 46.1. To je nastavak uviđaja, dakle govorimo o engleskom prevodu i to je pri dnu strane, pod naslovom "Nastavak uviđaja".

**SUDIJA ROBINSON:** Da.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** "Naređeno je fotografisanje lica mesta, a potom i snimanje video kamerom. Zatim sam naredio da se svi poginuli izmeste sa lica mesta, te da se po izvlačenju iz ruševina premeste na albansko groblje u selu Donja Sušica, nekoliko kilometara od lica mesta, u pravcu Kosovske Mitrovice, preko Zubinog Potoka (Zubin Potok). Nakon izmeštanja svih leševa na pomenuto odredište, naredio sam fotografisanje i daktioskopiranje svakog leša pojedinačno. Istodobno sam naredio da se izvrši i spoljašnji pregled svih leševa, što je sproveo lekar M. Stijović, specijalista hirurgije, zaposlen u Opštoj bolnici u Peći. Čitav naloženi proces je trajao sve do 26. maja ove godine u 10.00. Iz Kazneno-popravno zavoda je izmešteno ukupno 93 leša".

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** To je dovoljno. Hvala. Zaustavimo se na trenutak ovde, molim vas.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Gospodine Robinson.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, izvolite.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Gospodin Najs je zaustavio svedoka u čitanju samo poslednje ...

**prevodioci:** Mikrofon nije uključen.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** ... rečenice. Gospodin Najs je zaustavio svedoka u čitanju samo poslednje, a ona je relevantna za postavljeno pitanje, jer poslednja rečenica glasi "nakon obavljenih svih naloženih kriminalističko-tehničkih radnji, naložio sam da se izvrši sahranjivanje (pojedinačno leševa na zakonom propisani način)". To je bila suština pitanja.

**SUDIJA ROBINSON:** Da, to je na drugoj strani.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Zahvalan sam optuženom. Vidite, gospodine Paponjak, kada ljudi pokušavaju da prikriju svoje tragove, onda kažu neke stvari koje ne bi trebalo da kažu ili ne kažu nešto šta bi trebalo da kažu. Ovde vidimo primer toga, jer gospodin Bojić zaista sugeriše u svom izveštaju da treba izvršiti spoljašnji pregled leševa. Molim vas da nam pokažete na video snimku ili u bilo kom drugom dokumentu koji ste vi predočili da jeste izvršen spoljašnji pregled leševa i da je to učinio doktor Stijović? Da li možete to da nam pokažete negde?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** A zašto vi tvrdite da to nije izvršio?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Pogledajte video snimak. Vi ste detaljno

pogledali taj snimak. Vi ste čak rekli uvažanim sudijama da bi bilo dobro da i oni pažljivo pogledaju snimak. Vidimo da su svi obučeni. Potpuno obučeni, osim nekolicine. Čuje se u pozadini kopanje zemlje, dakle, kopanje grobnica. Recite nam gde se nalaze dokazi o tome da je izvršen pregled na ovim telima kako bi se utvrdio uzrok smrti? To se ne vidi na ovom video snimku. Budući da imamo toliko neprevedenih dokumenata, možda vi možete da mi ukažete gde se nalazi izveštaj doktora Stijovića iz koga se vidi koji je bio uzrok smrti ovih nesretnih ljudi?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To se nalazi u dokumentaciji suda, istražnog sudije, a ne kod nas, jer taj dokument nama nije relevantan bio u tom momentu. Doktor M. Stijović, specijalista, je podneo izveštaj istražnom sudiji, a ne SUP-u Peć.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ali gde se vidi, ili vi možda ne možete da nam pomognete, budući da je to u nadležnosti drugog ministarstva, dakle gde se beleži to da je 37 posto tih žrtava ubijeno, dakle, da li možete da nam pomognete oko toga da li imaju prostrelnne rane?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Mi tako nešto nemamo.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Šta mislite kad kažete: "mi tako nešto nemamo"?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Mislim na Sekretarijat unutrašnjih poslova Peć.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs, ovde stoji da je čitav proces trajao sve do 26. maja te godine do 10.00. Ja bih hteo da znam koliko dugo je trajao taj proces spoljašnjeg pregleda leševa ako je počeo 25. maja?

**SUDIJA KVON:** Video snimak koji sada gledamo je snimljen 25. maja.

**TUŽILAC NAJS:** Ako je vreme tačno, snimano je u popodnevним časovima.

**SUDIJA ROBINSON:** Dakle, to je pregled 93 leša.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Da li možete da pomognete sudiji Robinsonu, gospodine Paponjak?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja ne mogu, jer stvarno ne znam to. Ja nisam bio sve vreme tu prisutan. Bio sam možda jedno pola sata, samo u fazi kad su leševi već bili, kad je počela sahrana.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Sahrana tela je počela koliko dugo nakon što ste vi došli tamo?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Sahrana je već bila u toku.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Recite mi da li ste vi videli tamo doktora Stijovića, u belom mantilu ili zelenom mantilu, sa gumenim rukavicama kako radi, recimo u nekom šatoru, kako pregleda leševe ili ste videli samo kako spuštaju obučena tela u zemlju?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja sam na licu mesta video leševe, video sam traktor kojim, odnosno da li je to rovokopač ili nešto kojim se kopaju rake i video sam značajan broj, više od petnaestak ljudi tu, a šator nije bio nikakav.

**SUDIJA KVON:** Gospodine Najs i ja bih hteo da postavim jedno pitanje. Poslednja rečenica u ovom tabulatoru 46.1, gospodine Paponjak, u toj rečenici stoji sledeće: "Predmetna kriminalistička dokumentacija predstavlja sastavni deo ovog zapisnika". Molim vas da mi objasnite šta to znači? Da li to znači da izveštaj doktora Stijovića čini sastavni deo te dokumentacije?

**SVEDOK PAPONJAK:** Ne, ne znači. Istražni sudija naloži raznim učesnicima da obave određene radnje. Kriminalističko-tehnička ili ovde nazvana, kriminalistička dokumentacija, to je ovo šta mi imamo u predmetu i to mi imamo. Ostali učesnici koji izvršavaju neke radnje dostavljaju svoj izveštaj istražnom sudiji, a ne nama. Dakle, mi smo

samo jedan deo ekipe na uviđaju koja učestvuje u istražnim radnjama. Tu su veštaci raznih struka koje istražni sudija angažuje, da im zadatke i oni njemu podnesu izveštaj. Mi iz tih razloga nemamo izveštaj doktora Stijovića i eventualno još i neke druge izveštaje koje ima istražni sudija. Ovde se nalazi samo ono šta mi imamo.

**SUDIJA KVON:** Meni je veoma teško da shvatim zašto, kad ste vi bili u stanju da donesete ovde ovaj dokument sudije Bojića, dakle zapisnik o uviđaju, da niste bili u stanju da donesete takođe i veoma važan izveštaj doktora Stijovića.

**SVEDOK PAPONJAK:** Nama istražni sudija obično dostavi njegov zapisnik. Mi u nekim predmetima imamo, sticajem okolnosti, zato što imamo i evidencije o osudama, imamo i presude, ali nemamo i ostalu dokumentaciju. To nam ne dostavljaju.

**SUDIJA KVON:** Hvala vam.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Gospodine Paponjak, vi ste bili tamo. Odnosno recite nam šta je radio jedan saobraćajni policajac, ako ste vi bili saobraćajni policajac, na mestu ovakvog jednog događaja?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Kako šta je radio?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Vi ste bili saobraćajni policajac. Šta ste vi radili na mestu zločina gde je sprovedena istraga i prilikom sahrane? Da li je tu bilo puno saobraćaja da ste to trebali da regulišete?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Nije bilo puno saobraćaja, ali je to neposredno pored puta.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Tako znači. Da li ste vi vršili patrolu pa ste onda rešili samo da skoknete do mesta sahrane ili ste tamo bili s određenom svrhom?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne, nisam bio. Jesam bio s određenom svrhom, ovaj i nisam bio u patroli.



**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Recite nam koja je to bila svrha, dakle svrha da inspektor saobraćajne policije bude tamo prisutan? Koji je bio vaš posao, vaš zadatak?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Nisam ja imamo nikakav konkretan zadatak povodom toga. Nisam imao nikakav konkretan posao, samo sam svratio tu na kraće vreme da pogledam događaj.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Čisto interesovanja radi? Čisto interesovanja radi? Da vidite šta se dešava?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Nikakav konkretan zadatak ja nisam imao vezano za tu radnju...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A prvi put kada ste otišli tamo 19., da li ste tada imali neki zadatak?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Isto tako nikakav konkretan zadatak. Bilo je bombardovanje. Mi koji smo se tu zatekli i čuli smo i otišli smo na lice mesta. To nije ...

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Ako se vratimo na vaše odgovore, na ono šta ste vi rekli kad sam vas pitao šta se dešavalo kad ste došli tamo i onda ste vi rekli da ste videli traktor, da ste videli tela, da ste videli sahranu. Ja sam vam postavio ovo pitanje samo na osnovu vlastitih saznanja. I, recimo, ako sam vas pitao da li je izvršen spoljašnji pregled leševa, da li ste vi to videli, šta bi bio vaš odgovor na to pitanje?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da sam ja video? Odgovor bi bio da nisam video.

**SUDIJA BONOMI:** Gospodine Paponjak, ja bih želeo nešto da pojasnim. Možda ja nisam dobro shvatio raniji iskaz. Recite nam na kom ste vi tačno bili položaju u Peći?

**SVEDOK PAPONJAK:** Ja sam u Peći bio načelnik odeljenja Saobraćajne policije.

**SUDIJA BONOMI:** Hvala vam. To mi je sad jasno. Hvala.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Imajući na umu to pitanje i vaš odgovor, vratiću se na jednu temu koju smo ranije obradili i onda ću da završim. Sećate se da sam vam ja rekao da ste vi daleko više uključeni u ove događaje nego što želite da priznate, takođe vezano za porodicu Saljihaj, a da ste sigurno bili uključeni u premeštanje tela u Batajnicu. Hteo bih da razmotrite par stvari u vezi sa premeštanjem tela. Pre svega, da li ste znali i da li je tačno da su tela prebačena kao bi se izbeglo utvrđivanje zločina? Nema tela, dakle, nema ni zločina. Da li ste to shvatili?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Shvatio sam da me to pitate, međutim, to niti sam znao, niti je tačno.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Drugo, ja vam kažem i hteo bih da ovo bude veoma jasno, jer ovo će se izneti u jednom javnom dokumentu za par meseci. Pažljivo razmislite, da li ste vi znali da su tela iz Peći pronađena na mestima 3 i 5 u Batajnici i to čak 2002. godine?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne, nismo. Ako dozvolite da objasnim šta sam o tome znao?

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Naravno.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** O nekakvom premeštanju tela je objavljeno u novinama. Iz novina i sa televizije sam saznao da su navodno pronađena tela. To je, kad je bilo, te godine i ništa drugo. Mi nikavo obaveštenje o tome nismo imali, pogotovo da su iz Peći tamo pronađena tela.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Između decembra prošle godine i aprila ove godine sudija Dilparić je bio istražni sudija koji se bavio ovim predmetom i do sada je više od 50 tela pronađenih u Batajnici identifikovano kao tela iz Peći. Da li vam je to poznato?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Mi smo dobili određen broj obaveštenja da su tela neka identifikovana i da su predata na kon-

trojnom punktu porodicama sa Kosmeta. To je tačno i mi to imamo u dokumentaciji.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Mora da je moja greška, ali da vidim da li sam dobro shvatio. Vi sada prihvatate, budući da sam ja spomenuo tog istražnog sudiju, dakle vi kažete da ste znali da su tela iz Peći pronađena u Batajnici?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To se odnosi na ovo šta ste pitali, u decembru prošle godine, a ne ... A prvo pitanje je bilo 2002. godine, odnosno 1999. godine ili koje godine ste rekli. Znači, ja vam precizno odgovoram na pitanje kako ga postavite.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dakle, dok sedite tu vi sve vreme znate da su tela iz Peći pronađena u Batajnici, da su bila identifikovana i da su čak vraćena porodicama u Peć? Znali ste to, zar ne?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To nisu tela iz Peći, nego su identifikovana lica sa područja Peći.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Identifikovana lica sa područja Peći? Kada sam vam ranije postavio pitanje, pronaći ćemo vaše tačne odgovore kako biste mogli ponovo da ih razmotrite, ali kad sam vam postavljao ta pitanja, zar niste možda mislili da ja mislim na tela sa područja Peći?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa, sad po ovom ispada da vi na osnovu toga što je identifikovano lice koje je imalo prebivalište na području Peći, ispada da je to telo iz Peći prebačeno ili ja ne znam na šta ste mislili. Ja sam tačno rekao da smo mi dobili obaveštenje da su tela koja su identifikovana kao stanovnici ili lica sa područja Peći vraćena radi sahrane, ali to ni u kom slučaju ne znači da su to tela koja su iz Peći iskopavana i transportovana. Oni su mogli i sa nekih drugih mesta stići tamo.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Kada sam vam ranije, tokom jutra, postavljao pitanja o premeštanju tela iz Peći u Batajnicu, možda neću imati vremena da nađem tačan citat, ali vi ste stavili do znanja da ne znate

apsolutno ništa o tome, zar ne?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da, o premeštanju apsolutno ništa.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** A kada nam sad kažete da znate za vraćanje tela, onda moramo da zaključimo da je vaš prvi odgovor bio neka vrsta laži i to je neosporno.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** A u to ne možete nikoga ubediti. Ta dva pojma nemaju veze jedan s drugim. Ja ne znam ništa o premeštanju tela, ali znam da su neka tela vraćena. Dakle, pronađena su negde i identifikovana kao ta tela i vraćena su. To opet nema nikave veze sa premeštanjem.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Evo, ja ću da vam pomognem sa vašim vlastitim odgovorima u vezi sa telima iz Peći koja su premeštena u Batajnicu. Vi ste to osporavali. Vi ste čak rekli: "Pa, kad već o tome govorite, možete da kažete da sam ih ja lično iskopao. Ništa tako slično se nije desilo i ja nisam učestvovao u tome". Kasnije ste rekli: "Ne mogu ništa o tome da kažem". Kada sam vam sugerisao da ste vi bili uključeni u to, "budući da se tako nešto nikada nije desilo, ja ništa nisam znao o tome, a samim tim ne mogu da kažem da sam ja uopšte učestvovao u tome". Vi ste jednostavno pokušali da ovo Pretresno veće navedete na pogrešan trag, a ja sam vas uhvatio u tome, budući da sam vam predočio dokaze za koje ste vi mislili da ih ja verovatno nemam, a to je da je istražni sudija vas već obavestio o tome da su tela bila prebačena iz Peći u Batajnicu. Jednostavno, uhvatili smo vas, gospodine Paponjak.

**SUDIJA KVON:** Ja bih takođe hteo da vas podsetim da ste rekli, citiram: "Nismo dobili nikakve informacije o tome, a još manje da se radilo o telima iz Peći, da su ta tela tamo pronađena".

**SVEDOK PAPONJAK:** Ne, govorili smo o telima koja su premeštena iz Peći. Nikakva informacija oko toga ne postoji ni dan danas. U

javnosti je saopšteno da su vraćena tela porodicama. I to nije nigde sakriveno. Znači, tužilac nije mogao da kaže da sam ja mislio da on to ne zna. Nemamo informacija da su tela iskopavana u Peći sa groblja i prebacivana u Srbiju. O tome informacija nemamo, ali imamo informacija da su identifikovana neka tela i da su vraćena porodicama, što ne pravi nikakvu vezu sa iskopavanjem. Ne mora da znači da su ta tela bila i zakopana.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs, ja sam ovako shvatio svedoka: da ako i ima dokaza da su tela pronađena u Batajnici i vraćena porodicama u Peć, nema dokaza da su ta tela prebačena iz Peći, iskopana iz Peći i prebačena u Batajnicu. Ja sam ga tako shvatio. To je razumljivo, ali samo da ispravim nešto u transkriptu. Kada ste rekli svedoku "vi pokušavate da zavarate ovaj Sud," a onda je u transkript ušlo da je svedok rekao "tako je". Treba da budemo fer prema svedoku. Vi još niste bili završili svoje pitanje.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Hvala vam, časni Sude. Gospodine Paponjak, uvaženi sudija je objasnio da je vaš odgovor razumljiv, odnosno da se može tako shvatiti, ali ja želim da kažem da je to čista glupost. Možete li da nam objasnite kako su se ljudi koji su ubijeni tokom događaja između marta i juna 1999. godine sami prebacili, kako su se njihovi leševi prebacili u vazдушnu bazu u Batajnici, blizu Beograda, kako bi ležala sa drugim telima i tamo bili iskopana, a, naime, ta su tela iskopana u raznim delovima Kosova i prebačena u Batajnicu da bi se sakrili dokazi? Možete li vi to drugačije da objasnite?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To još uvek ne znači da su iskopana u Peći, ono šta ste vi pokušavali meni da podmetnete.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Gde su onda iskopana? Gde su iskopana?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja to ne znam.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** Dozvolite da vam dam poslednju šansu da razmislite o tome. Među ostalim izvorima informacija, forenzičkim, naučnim, vaš kolega, policajac Zoran Aleksić koji je oteran zato što

je bio spreman da kaže istinu o vama i vašim kolegama, je takođe izvor informacija. Da li želite ponovo da razmislite o tome da ste vi, zajedno sa Vlahovićem, Bulatovićem, Mladenom Milojevićem i Stanišićem učestvovali u tome? Da li želite ponovo o tome da razmislite?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa, nema potrebe da razmišljam ono šta mi je poznato. Ja vam opet tvrdim da u tome nisam učestvovao i ako se desilo i da mi nije poznato da se takav slučaj desio.

**TUŽILAC NAJS – PITANJE:** I da bi bilo savršeno jasno, uloga saobraćajnog policajca u tom događaju, između ostalog, bila je da se identifikuju leševi i to po polu i starosti i to je bio deo plana da se ostave oni leševi ljudi koji su bili pripadnici OVK, a da se premeste leševi nevinih žrtava. Da li me pretite? Ja tvrdim da ste vi bili deo te konkretne posebne policijske grupe koja je to radila.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To je, jednostavno, smešno.

**TUŽILAC NAJS:** U redu.

**SUDIJA ROBINSON:** Hvala, gospodine Najs. Gospodine Miloševiću, da li imate pitanja za dodatno ispitivanje?

**DODATNO ISPITIVANJE: OPTUŽENI MILOŠEVIĆ**

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Imam, gospodine Robinson. Dobar dan, pukovniče.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Dobar dan.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Milošević, ako ćete dodatno da ispitujete ovog svedoka, želim da to bude disciplinovano, ograničeno na ona pitanja koja su pokrenuta u unakrsnom ispitivanju, bez sugestivnih pitanja i mora da bude razumne dužine.

**TUŽILAC NAJS:** Trebalo je da kažem sledeće pre nego što sednem.

Kada je reč o dokaznim predmetima, iako sam ja naznačio da ću postavljati pitanja, a da pri tome ne želim da kažem ništa o njihovoj prihvatljivosti, uskoro ću da iznesem da ti dokumenti ne treba da budu prihvaćeni, jer svedok nema dovoljnih saznanja iz prve ruke, da bi dao detalje o ovim dokumentima. On se oslanja na potpuno neidentifikovane autore tih dokumenata i nije bio u stanju da da detaljne odgovore u vezi s tim dokumentima. Prema tome, oni nisu prihvatljivi, a ja sam to hteo da kažem, vrlo jasno, pre dodatnog ispitivanja.

**SUDIJA ROBINSON:** Izvolite, gospodine Miloševiću.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Pa, pre svega, u vezi s ovim s čim je završio gospodin Najš. Pukovniče, kada ste rekli u par navrata da vi niste pisali ova dokumenta koja ste potpisali, dakle kada ste rekli da niste pisali, da li ste to rekli da biste objasnili da ne možete znati napamet svaki detalj ili da biste naglasili da vi ne stojte iza tih dokumenata i njihove valjanosti?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Dokumente smo radili zajednički, znači, ekipa koja je to radila zajednički. Ja sam učestvovao u izradi dokumenta, naročito u izradi ovih informacija. Ni slučajno nisam mislio da ne stojim iza toga. Stojim iza svakog dokumenta, jer je to rezultat rada ekipe u kojoj sam i ja učestvovao. Dakle, apsolutno stojim iza svakog ovog dokumenta, jer je to plod zajedničkog rada. Normalno, ja sam to potpisao kao načelnik Sekretarijata unutrašnjih poslova. Neka od tih ispitivanja nisam ja radio, što je sasvim normalno. Mnoge predmete su obrađivali kriminalistički policajci, ali su oni svi bili tu i bili su nam kad smo sačinjavali informacije i ostalo. Bili su tu, prisutni, kod nas. Ja imam saznanja, direktna, o nekim dokumentima koji su bili predmet mog profesionalnog interesovanja u pojedinostima. O nekim nemam, jer me nisu profesionalno interesovali detaljnije. Znači, to je suština one priče koju mi niko nije omogućio da kažem do kraja.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Pa, evo, sad vam je prilika da to

objasnite. Dakle, svi su ovi dokumenti koji su rađeni u izmeštenom Sekretarijatu za unutrašnje poslove Peć rađeni timski i pod vašim rukovodstvom. Da li je to ono šta vi kažete?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Potpuno tako.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** I da li su svi dokumenti na osnovu kojih su ovi dokumenti rađeni prošli kroz vaše ruke i kroz ruke vaših saradnika koji su radili na tim dokumentima?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Jesu. Na nekim čak ima i mojih zabeleški koje sam u toku pregleda ...

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro, samo, znači, samo me interesuje odgovor "da". Molim vas, po čijem ste nalogu pripremali ove informacije koje su pripremljene, dakle u Sekretarijatu unutrašnjih poslova u Peći u Kragujevcu?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Po nalogu Ministarstva unutrašnjih poslova Republike Srbije.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Gospodin Najs je sugerisao da ste vi ovo radili da biste pomogli meni. Ko je bio na čelu Ministarstva unutrašnjih poslova kad ste vi taj nalog dobili?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Gospodin Dušan Mihajlović.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Ovde je gospodin Najs pomenuo da su neki ljudi svedočili. Ko je svedočio ovde, jeste li pratili, iz Ministarstva unutrašnjih poslova u ovom ovde procesu?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja nisam to registrovao.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Vi ste rekli, pošto su vam dali zadatak da to, da to pripremite, da su vam dali i metodologiju i naslove. Dakle, da li su ti ljudi koji su vam dali nalog da pripremate ove dokumente oni isti ljudi koji su mene ovde poslali?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Proističe da je tako.



**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Da li ste vi ... Da li se onda može pretpostaviti da su ti ljudi hteli da vi nešto radite da biste meni pomogli?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Nema osnova za takvu pretpostavku.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. E sada pogledajte. Predmet krivičnog ispitivanja gospodina Najsa bila je informacija u tabulatoru 2.4 koja nosi naziv "Informacija o nasilnim deportacijama Albanaca, njihovom progonu na rasnoj osnovi i oduzimanje ličnih dokumenata". Da li je to naslov koji je vama zadat od strane Ministarstva unutrašnjih poslova da date sve podatke pod ovim naslovom?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li je to razlog što je taj naslov i upotrebljen kao naslov informacije tačno zadati po metodologiji koju je dalo Ministarstvo unutrašnjih poslova?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Upravo tako. Mi ga nismo mogli nasloviti drugačije.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li pominjanje priloga koji kaže tačka 7 haške optužnice, doduše to nije u ovome papiru koji se tako naziva, koji se mene tiče, jer tačka 7 znači nešto drugo, da li to znači da ste vi imali zadatak da prikupite sve informacije o nasilnim deportacijama Albanaca, njihovom progonu na rasnoj osnovi, oduzimanju ličnih dokumenata koje na bilo kakav način potvrđuju ono šta se ovde tvrdi?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** A da li je to jasno da je rađeno ne da bi se meni pomoglo, nego da bi se pomoglo gospodinu Najsu u dokazivanju njegovih teza?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa, ja ne znam. U stvari, rađeno je da se utvrdi šta jeste. Ja sam to tako shvatio.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ali se može shvatiti i drugačije.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Ako se, znači, traži da se utvrde sve informacije o nasilnim deportacijama Albanaca, njihovom progonu na rasnoj osnovi i oduzimanje ličnih dokumenata, da li ste vi u svom timu dali taj zadatak da se prikupe sve informacije vezane za deportaciju Albanaca i progona na rasnoj osnovi i tako dalje?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da, tako je.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** I do kakvog ste zaključka došli? Je li ovo zaključak koji počinje gde piše, "Podaci nisu tačni"?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tačno tako.

**prevodioci:** Gospodine Miloševiću, prevodioci mole da pravite pauze između pitanja i odgovora.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Uvažavam ovo šta prevodioci kažu da moram da pravim pauze. Da li je, dakle, jasno da je vama zadatak bio postavljen da date informacije koje su, kojima su izvršena dela protiv Albanaca i da ste vi to pažljivo uradili?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. E sada, da li je od vas traženo, pošto ovde imamo dokumenta gde se vide ... Ima, na primer, jedan od ovih dokumenata koji se odnosi samo na krivična dela na štetu Albanaca. Odgovorite mi, molim vas, da li je od vas Ministarstvo unutrašnjih poslova tražilo da prvo date sve informacije o krivičnim delima na štetu Albanaca ili da date informaciju o krivičnim delima na štetu Srba i Crnogoraca ili Roma i tako dalje?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Traženo je prvo da uradimo krivična dela na štetu Albanaca i ostala poglavlja, a onda je naknadno zatraženo da uradimo i krivična dela na štetu Srba.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dakle, u vreme kada je od vas traženo da napravite informaciju o nasilnim deportacijama Albanaca i njihovom progonu i tako dalje, traženo je i da napravite informaciju o krivičnim delima na štetu Albanaca, je li tako?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** A nije traženo da napravite informaciju o krivičnim delima na štetu Srba?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To nije traženo u to vreme.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** A kad je, posle kolikog protoka vremena vam je traženo da napravite informaciju o krivičnim delima na štetu Srba?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa možda nakon par meseci. Ja sad ne mogu da tačno odgovorim.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li je to bilo posle vremena kada ste već završili informaciju o krivičnim delima na štetu Albanaca?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tačno tako.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Gospodin Najs vas je pitao posebno o informaciji koja se odnosi na bezbednosne događaje sa smrtnim posledicama u periodu 1. januar 1998. godine - 1. jun 2001. godine koja je sadržana u tabulatoru 1.4. On vas je pitao samo o tački 59 koju ste vi u celini citirali i ja nemam potrebe da je ponovo čitam. Pretpostavljam da se sećate. Ovde se radi o zabelešci da je, samo ću da citiram jedan deo u kome kaže: "Pripadnici policije su odgovorili na vatru". Prvo se kaže da je napadnuta policijska patrola i tom priliko lišili života osam pripadnika UČK i nabrajaju se njihova imena. Gospodin Najs je u jednom trenutku postavio pitanje, tvrdio da su ti ljudi zaklani. Da li je vama išta poznato i da li postoji ikakav podatak da ovo nije ovako kako ovde piše nego da su ti ljudi zaklani?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ma kakvo klanje. Nema govora o klanju. Znači, ništa oko toga nema.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Da li ovaj ceo predmet koji piše "Predmet sa spisima broja A/3-59" postoji u Ministarstvu unutrašnjih poslova u SUP-u Peć u Kragujevcu?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Postoji i taj i svi ostali.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li postoje svi predmeti koji se u tabulatoru 1 nalaze po listi "A", po broju predmeta i po abecednom redu, po imenima lica koja su sadržana u tim predmetima?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Postoje, jer to je sačinjeno na osnovu tih predmeta.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dakle, iza svih ovih informacija koje ste vi dali i koje su sadržane u dokumentaciji koja je ovde data kao dokazni predmet postoje konkretni dosijei sa podacima koji se odnose na svaki predmet?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tačno je tako.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li to znači da je svaki od ovih dokumenata koji se nalazi u tabulatorima službeni dokument Ministarstva unutrašnjih poslova, sa svojim brojem i potpisom, zasnovan na pojedinačnim predmetima koji su u tim dokumentima obrađeni?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da. Drugačije se nije ni radilo, niti se moglo raditi.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Ja se nadam da smo to raščistili i ja ću vas zamoliti, gospodo, da vi prihvatite ove dokazne predmete, pogotovo kad mi ovde imamo u vidu da gospodin Najs daje dokazne predmete iz druge, treće i pete ruke, kao što su ova pisanja *Human Rights Watch*-a i knjiga "Under Orders" i tako dalje koje, koje nemaju nikakvu, nikakvu dokaznu vrednost, a ovde se radi o zvaničnim dokumentima zvaničnih organa, sudskim spisima i istražnim dokumentima pribavljenim u toku istrage. Prema tome, ako na bilo kakav način razmatrate i upoređujete valjanost dokaznih

predmeta koji se daju, onda se nadam da ćete imati u vidu da zvanični dokumenti svakako moraju imati prednost u odnosu na ove propagandne materijale kojima se služi gospodin Najs, uključujući i ove Bi-Bi-Si-ijeve (BBC) montirane emisije i tako dalje, u šta smo se uverili više puta. E sada, gospodine Paponjak, pukovniče, odakle ste vi?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Iz Rudog.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Kako ste rekli?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Rudo. To je jedno mesto ...

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Kako ste rekli? Odakle ste vi?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Iz Rudog.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** E dobro. Vi ste znači iz Rudog?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** E dobro. A ja sam iz Požarevca. E sad, vidite, u ovom dokumentu koji je gospodin Najs pokušao da vam objasni na srpskom jeziku. To je dokument "Vojni odsek Peć", pa se kaže, "preseljenje dela stanovništva iz zone odgovornosti," i tako dalje. Da li to znači da se radi o stanovništvu koje je iz tog mesta?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa ja sam pokušao da to ukažem, ali otprilike mnogi ovde znaju srpski jezik bolje od mene ...

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Jasno. Moralo bi da stoji ako bi trebali da se iseljavaju, da se iseljavaju izvan tog područja, a ovde se identifikuje da je reč o stanovništvu ...

**TUŽILAC NAJS:** Pitanje s kojim se počelo nagoveštava sugestivno pitanje.

**SUDIJA ROBINSON:** Ja ću da dozvolim da se završi pitanje. Završite svoje pitanje, gospodine Miloševiću.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li ovde ova prva rečenica glasi: "Preseljenje dela stanovništva iz zone odgovornosti VO Peć", pa onda u nastavku rečenice piše, "a u cilju pravilnog funkcionisanja ukupnog života u zoni odgovornosti".

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li to znači, odnosno neću da postavljam pitanje da ne bude sugestivno, šta to znači, pukovniče?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To znači ono šta sam ja pokušao da objasnim i kad je bilo pitanje od gospodina tužioca, da se tim reguliše premeštanje stanovnika iz onih mesta u kojim bi mogli biti ugroženi. Znači, sa položaja, na primer, vojske ili policije na neku drugu lokaciju koja je bezbedna. To je to i ništa drugo. Tu se ne radi o iseljavanju, nego preseljavanju. Tu ...

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Molim vas, da li je cilj ove mere zaštita civilnog stanovništva ili progon civilnog stanovništva?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To su mere zaštite. To primenjuju sve vojne jedinice, ako očekuju da će biti borbenih dejstava.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Nadam se da smo to razjasnili. E, sada da razjasnimo još nekoliko stvari koje je gospodin Najš pokrenuo u vezi sa ovim zatvorom "Dubrava". Gospodin Najš je pomenuo tabulator 7.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Milošević, recite nam, molim vas, ponovo koji je to tabulator, taj koji se bavi premeštanjem iz ili izvan.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Ja ne ...

**SUDIJA KVON:** To je dokazni predmet 319, a tabulator 36.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** To je njegov dokazni predmet, a ...

**SUDIJA ROBINSON:** To je dokazni predmet 319, a tabulator 36. Zamoliću da se to подели.

**TUŽILAC NAJS:** Gospođa Diklić mu je dostavila kopiju.

**SUDIJA ROBINSON:** Tražiću da se to prevede.

*(Pretrեսno veće se savetuje)*

**SUDIJA ROBINSON:** Koliko razumem to je registar Filipa Kua.

**TUŽILAC NAJS:** Da. Imamo posebne verzije kako bismo njima lakše rukovali.

**SUDIJA ROBINSON:** Molim vas da se verzija na srpskom stavi na grafoskop tako da prevodioci to mogu da prevedu.

**ADVOKAT KEJ:** Ja nemam sa sobom dokaze koji su uvedeni prilikom svedočenja gospodina Kua, pošto ih je bilo mnogo, ali mislim da postoji verzija na engleskom koja bi mogla da se dostavi uvažanim sudijama i meni.

**SUDIJA BONAMI:** Mi smo imali verziju na engleskom jutros, ali sugestija je bila da je prevod pogrešan.

**ADVOKAT KEJ:** Da, ja sam samo hteo da kažem da to postoji i da bismo to mogli da imamo na umu kako bi se to podelilo.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Gospodine Robinson, ja imam pred sobom i ovo šta sam sad pročitao citirajući srpski tekst kad sam pitao pukovnika, a imam i engleski prevod koji je uz ovo dat, kad je gospodin Najs prezentirao ovaj dokument. U engleskom prevodu je prevod netačan. Umesto da se kaže da je to stanovništvo, stanovništvo ... piše ...

**SUDIJA ROBINSON:** Dajte da to stavimo na grafoskop. Gospodine Miloševiću, znam da ste vi talentovani za jezike, ali bih radije da se

to stavi na grafoskop tako da može da se prevede. Molim da se verzija na srpskom stavi na grafoskop. Molim da se stavi na grafoskop, a mi ćemo da zamolimo prevodioce da to prevedu.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Pa, dobro, mogu li ja nešto da pitam prevodioce pošto, evo i oni kao stručnjaci mogu da svedoče, pretpostavljam.

**SUDIJA ROBINSON:** Ja ne želim nikakve dokaze sada u vezi sa tim. Dozvolite samo prevodiocima da prevedu ovo šta je na grafoskopu. Koji je to paragraf?

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Ovo je rečenica na samom početku, "preseljenje dela stanovništva iz zone odgovornosti", ja ne vidim na grafoskopu šta je, šta se nalazi, jer izgleda da mi ... E, spustite, spustite, molim vas. Spustite malo, malo dole, dole, dole. E, ovde, vidite. Druga rečenica glasi, "te preseljenja dela stanovništva iz zone odgovornosti VO Peć u cilju pravilnog funkcionisanja ukupnog života u zoni odgovornosti Peć". Znači, govori se o stanovništvu iz te zone odgovornosti i o njihovom preseljenju. A ovde je prevedeno "out of ..."

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, gospodine Miloševiću, molim vas da ućutite za trenutak. Dozvolite da prevodioci prevedu. Molim prevodioce da prevedu. Samo pročitajte tekst.

**prevodioci:** Koji deo, časni Sude? Odakle da počnemo? Neko za nas treba da čita da bismo preveli

**SUDIJA ROBINSON:** Zar ne vidite to na grafoskopu?

**prevodioci:** "Prva komanda Vojnog odseka Peć, strogo poverljivo"

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Možete to da preskočite. To preskočite.



**prevodioci:** U skladu sa naređenjem Vrhovne komande o proglašenju ratnog stanja I premeštanjem dela stanovništva iz zone odgovornosti pećkog Vojnog odseka, a da bi se obezbedilo normalno funkcionisanje čitavog života u zoni odgovornosti pećkog Vojnog odseka, naređujem Ö

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** To je sve, to je sve šta je ... Prema tome, ova prevoditeljka je pravilno prevela. Radi se o stanovništvu *"from the zone"*, a ovde je prevedeno u ovom dokumentu gospodina Najsa *"part of population out of the zone"* (deo stanovništva iz zone). Nikako se ne bi moglo prevesti *"out of the zone"*.

**SUDIJA ROBINSON:** I ona je takođe rekla premeštanje, takođe je upotrebljen izraz *"relocation"*, što je različito u odnosu na pisani prevod.

**SUDIJA BONOMI:** Ja mislim da imam isti problem koji sam imao i ranije. Po mom shvatanju *"iz zone"* je isto što i *"izvan zone"*. Ja ne vidim u čemu je tu razlika, osim ako to na srpskom nema neko posebno značenje. U ovom kontekstu *"iz zone"* znači stanovništvo te zone, ali preseliti deo stanovništva iz zone znači da to stanovništvo bude premešteno van te zone. Ali možda je tu problem prevoda koji je izuzetno teško napraviti.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Pitao sam svedoka upravo u te svrhe: odakle ste gospodine, odakle ste, gospodine Paponjak i on je odgovorio *"iz Rudog"*. U srpskom jeziku je to *"ja sam odatle"*, kao što ste vi rekli *"of the zone"*.

**SUDIJA BONOMI:** Gospodine Miloševiću, ljudi to kažu na engleskom. Ja bih mogao da kažem da sam *"from"*, iz Škotske (Scotland). Ja to razumem, ali nikada ne bih govorio o stanovništvu *"iz škotske"* koristeći izraz *"from"*, već kad bih govorio o stanovništvu Škotske, koristio bih izraz *"of"*.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Ovde se radi o dve reči koje su pogrešno prevedene. Ovde se kaže o preseljenju, a ovde se upotrebljava reč *“the moving of part of population”* u prevodu, a isto tako, umesto da se kaže *“of the zone”* ili *“from the zone”* kaže se *“out of the zone”* što je potpuno izmenilo smisao, a svedok je upravo objasnio o čemu se radi. I ja sam mu postavio pitanje je li cilj toga maltretiranja ili zaštita stanovništva. On je objasnio: upravo je cilj zaštita tog stanovništva, jer osnovno je da se zaštititi civilno stanovništvo.

**SUDIJA BONOMI:** Ja nemam nikavih poteškoća da prihvatim da je pravi prevod na engleskom *“from”*, dakle *“iz”*, ali i dalje ostaje pitanje tumačenja, odnosno prevoda čitave te rečenice da shvatimo šta to zaista znači, a time ćemo se pozabaviti kada za to bude prikladan trenutak.

**SUDIJA ROBINSON:** Možete da nastavite, gospodine Miloševiću.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Hvala, gospodine Robinson. Pukovniče, gospodin Najs je pomenuo tabulator 7. U tabulatoru 7 data je informacija o događajima i posledicama NATO bombardovanja na teritoriji Sekretarijata Peć. Da ne čitam sad datume pošto zahvata sve vreme agresije. E sad, pogledajte, molim vas. U tabulatoru 7 su događaji kako su sadržani hronološki, od tačke 64, počinje: *“Istok, Dubrava, 19. maj 1999. godine, 8.20 do 10.20”*, pa onda ima i predmet posle i sve ostalo što je, što je ... Pa onda imate tačka 65 isto ima *“Istok, Dubrava. 21. maj 1999. godine”*.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** I opet su data vremena.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Pa onda imate ...

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** 66.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** 66 tačka, *“Istok, Dubrava, 21. maj*

17.50“.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** I opet, dalje, predmet i dostavljen izveštaj i tako dalje. Svuda se govori o smrtno stradalim licima i tako dalje.

**TUŽILAC NAJS:** Ja ne znam da li Pretresno veće želi da se osvrne na to, međutim ja nisam uopšte unakrsno ispitivao u vezi sa ovim dokumentom, budući da nisam imao prevod. Ja sam postavio nekoliko pitanja u vezi sa tabulatorom 8. Međutim, ja nisam imao prevod tabulatora 7, te s toga nisam ni unakrsno ispitivao u vezi sa tim. Da sam imao prevod, možda i bih.

*(Pretresno veće se savetuje)*

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, prvo da čujemo pitanje, pa ćemo onda da odlučimo da li ćemo da ga odobrimo.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Gospodine Robinson, mislim da se dobro sećate da je gospodin Najs insistirao više puta kada je sve bombardovan zatvor u unakrsnom ispitivanju. I ja sad izvlačim taj tabulator 7. Sećam se da ga je i pomenuo, ali ako ga nije čitao, to potpuno uvažavam. Međutim, nesumnjivo je pitanje legitimno, jer je on ispitivao u vezi sa vremenom kada je bombardovan zatvor.

**SUDIJA BONOMI:** Ali u tabulatoru 7 se ne navode nikakva vremena. Da li se možda radi o tabulatoru 7.1 ili 7.2 ili nekom drugom?

**TUŽILAC NAJS:** Evo, ovo je odličan primer s kakvim problemom se suočavamo kad nemamo prevode dokumenata, jer, evo, gledajući sad ovaj dokument, vidim da se spominju razna vremena vezano za Istok i Dubravu, a to nije bilo obuhvaćeno tokom glavnog ispitivanja. Budući da ja nemam englesku verziju, nisam mogao ni da se priprelim. A i da sam imao englesku verziju, ne znam da li bih

možda nešto i pokrenuo.

**SUDIJA ROBINSON:** Da, ali to bi onda proisteklo iz unakrsnog ispitivanja. Gospodine Milošević, nastavite.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Hvala, gospodine Robinson. Dakle, ovde u tabulatoru 7, na broju rednom 64 je zatvor "Dubrava" 19. maj, od 8.20 do 10.20. U tački 65 takođe "Dubrava" 21. maja, od 8.30 do 10.30. U tački 66, "Dubrava" 21. maja od 17.00, oko 17.50 časova, to je 66. Onda je na tački 67, kako hronološki ide: Peć, Vranovačko brdo, što nema veze s Dubravom, ali već u tački 68 ponovo ima Istok, Dubrava, 21. maj od 23.40 do 23.45. Pa, u tački 69 ima Istok, Dubrava 22. maja od 13.00 do 15.00. I to su svi, dakle, od tačke, uključujući i tačku 64, zaključno sa tačkom 69, svi događaji bombardovanja zatvora "Dubrava", s tim što izuzimam tačku 67 koja je hronološki tu upala između 64 i 69, jer se ne odnosi na zatvor Dubrava. E, sad, molim vas, pukovniče, da li je ovo uobičajeni način, kako bih rekao, fraza koja se upotrebljava? Ali prethodno da raščistimo. U raznim danima poginulo je nekada više, nekada manje lica u bombardovanju. Nije svaki put kad je bio ovaj događaj, a registrovali smo ih, znači od 64 do 69, pet ili šest, nije ravnomerno izginulo ljudi. Je li to tako?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da. Tako je.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Različito. E sad, da li primećujete da je u svim tačkama, znači od 64 ...

**SUDIJA BONOMI:** Samo jedan trenutak. Mi smo već pogledali broj 69, odnosno tu se spominjao, ali šta tu, u stvari, piše, gospodine Paponjak? Dakle, šta stoji pod tačkom 69?

**SVEDOK PAPONJAK:** Piše da je "bombardovan Kazнено-popravni dom "Dubrava" sa više projektila. Smrtno je stradalo i teške i lake telesne povrede zadobilo je nekoliko lica ...

**SUDIJA BONOMI:** Samo trenutak jedan budući da ne dobijam prevod.

**SUDIJA ROBINSON:** Počnite ispočetka.

**SVEDOK PAPONJAK:** Piše da je "bombardovan Kazneno-popravni dom ěDubrava" sa više projektila. Smrtno je stradalo i teške i lake telesne povrede zadobilo je nekoliko lica. Nastala velika materijalna šteta na objektima Kazneno-popravnog doma. Dostavljen izveštaj Ministarstvu unutrašnjih poslova Republike Srbije. U trodnevnom bombardovanju smrtno je stradalo 100 lica. Teško i lakše je ranjeno 140 lica. Uviđaj je vršen u više navrata od strane istražnog sudije Okružnog suda iz Peći u saradnji sa radnicima SUP-a Peć. Sačinjena kriminalističko-tehnička dokumentacija, kriminalističko-tehnički izveštaj, skica lica mesta, video snimak. Sačinjena službena beleška. Izvršeno daktiloskopiranje 67 leševa u cilju identifikacije, dok 26 leševa nije daktiloskopirano zbog nastalih oštećenja i faze raspadanja leševa. Leševi sahranjeni pojedinačno, na zakonom propisan način. Video prilog 1/10, 2/10, 3/10, 4/10 i 1/11". To su oznake tih parcijalnih video snimaka po danima ili po vremenima i predmet J/3-60 ...

**SUDIJA BONOMI:** Zar tu ne stoji ono šta se desilo između 13.00 i 15.00, 22. maja?

**SVEDOK PAPONJAK:** Da.

**SUDIJA BONOMI:** A šta tu stoji? Šta se tad desilo?

**SVEDOK PAPONJAK:** Ja vidim ...

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Pa ovo šta, ovo na početku piše ...

**SUDIJA BONOMI:** Molim vas dozvolite svedoku da on odgovori na pitanje.

**SVEDOK PAPONJAK:** Piše da je bombardovan, to gore u naslovu, to

je pod brojem 69, Istok, Dubrava, 22. maj 1999. godine, od 13.00 do 15.00.

**SUDIJA BONOMI:** Da, ali šta tu stoji? Šta se desilo? Ono šta ste vi pročitali jeste da je bombardovan Kazнено-popravni zavod "Dubrava" sa više projektila, smrtno je stradalo više ili manje, nekoliko lica, materijalna šteta naneta zatvoru, dostavljen izveštaj MUP-u. U trodnevnom bombardovanju smrtno je stradalo 100 lica. Ali ono šta ja pokušavam da saznam jeste šta se, u stvari, dešavalo između 13.00 i 15.00 22. maja. A izgleda da se to ne navodi tu. Dakle, da li možete to da mi pojasnite?

**SVEDOK PAPONJAK:** Ja sad na osnovu ovoga ne mogu to da pojasnim.

**SUDIJA BONOMI:** Puno vam hvala.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li ovaj par prvih alineja se odnosi na taj 22. maj od 13.00 do 15.00: "Bombardovan KP Dom, smrtno stradalo više i lakše telese povrede zadobilo nekoliko lica, nastala velika šteta i dostavljen izveštaj MUP-u Srbije ...

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pretpostavljam da ...

**SUDIJA BONOMI:** Svedok je već odgovorio na to pitanje. Dodatno ispitivanje se ne vrši na taj način. Svedok je već odgovorio na pitanje. Ja sam mu jasno postavio pitanje. On je rekao da ne može to da objasni.

**TUŽILAC NAJS:** Izvinjavam se što prekidam, ali, evo, pogledao sam odgovor svedoka, a hteo bih da vidim šta može da se uporedi sa prevodom i to na osnovu brojeva koje svi možemo da pratimo. Dakle, on je dobrovoljno izneo primedbu o delimičnim video snimcima tog dana, o telima. Mislim da se to ne javlja u tekstu, ali ja bih bio postavio pitanje u vezi sa tim, s obzirom na materijal koji smo dobili,

a takođe i s obzirom na odgovore koje nam je svedok dao o tome da je bilo nemoguće izvršiti uviđaj na licu mesta 22. maja. Jer, sećate se, to je bio onaj dan kada su oni svi bili prestrašeni kako bi uopšte otišli tamo, a izgleda, evo sad, da je toga, u stvari, bilo i mislim da bi trebalo da dobijemo taj materijal u prevodu.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, imate još jedno pitanje pre pauze.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Pukovniče, da li se u svim ovim, evo, pogledajte sve tačke od 64, 65, 66, 68 i 69, uvek nalazi jedna potpuno ista fraza: "Prvo bombardovan Kazneno-popravni dom u više navrata, sa više projektila", a onda sledeća je "smrtno je stradalo i teške i lake telesne povrede zadobilo nekoliko lica". Dakle, ova rečenica "smrtno je stradalo i teške i lake telesne povrede zadobilo nekoliko lica" potpuno je identična u svih ovih nekoliko tačaka gde se pominje zatvor "Dubrava" iako smo ustanovili da je nekad poginulo više, a nekad manje. Da li možete da objasnite kako se upotrebljava u vašoj, u vašem, kako bih rekao, zvaničnom govoru ...

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, toliko je sugestivnih pitanja u ovom vašem poslednjem naporu koji ulažete. Poslednje pitanje je bilo koja je zvanična terminologija kako bi se ovakve stvari izrazile. Da li možete da odgovorite na to pitanje?

**SVEDOK PAPONJAK:** Ne, ja bih, ako dozvolite, odgovorio na onu primedbu tužioca. Sve ovo šta je kasnije dodato nakon dostavljanja izveštaja MUP-u Republike Srbije odnosi se na naša zbirna saznanja o tim događajima, jer ovo je poslednji taj izveštaj o bombardovanju i tu su sabrana sva saznanja. Zato imaju podaci i o video priloziima i o daktiloskopiranju i svemu tome. Znači, ovo je poslednji put da se navodi bombardovanje i onda su iznete posledice toga bombardovanja ukupno pre toga koje je bilo. Znači, ovo se ne odnosi ... Ja sam shvatio da tužilac hoće da kaže da je tog dana bio uviđaj, pa da su to video prilozima sa uviđaja. Uviđaj nije bio tog dana, a video prilozima

označeni brojevima 1/10, 2/10, 3/10, 4/10 i 1/11 se odnose na ukupne video priloge koji se nalaze u dosijeu.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Pukovniče, da li se u ovoj tački 69, ove prve četiri alineje odnose samo na taj događaj od 22.? Mislim, zaključno sa ovim izveštajem MUP-u Srbije dostavljenim?  
**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da, to je standardno. To je ...

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da. A ovo ostalo onda se odnosi na sve ove druge događaje, sve i pre njega i sve kumulativno?  
**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako. Upravo je tako.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Mislim, to se vidi iz samog teksta. Samo sam hteo da to raščistimo. Molim vas, e sad, objasnite, pošto ste rekli sami da intenzitet ...

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, zaustavićemo se sada i napraviti pauzu od 20 minuta.

(pauza)

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Milošević, izvolite.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Pukovniče, da li ste mogli da vidite u svim ovim tačkama, znači, od 64 do 69, sa izuzetkom tačke 67 koja se ne odnosi na "Dubravu", uvek je upotrebljena jedna te ista rečenica "smrtno je stradalo i teške i lakše telesne povrede zadržalo nekoliko lica"?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da. To je jedan opšta formulacija koja je stavljena zato što se nije znalo koliko.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Samo sam to hteo da ustanovim. Dakle, nikakve razlike u ovom opisu, u ovom opisu događaja nisu pravljene iz dana u dan, nego se uvek upotrebljavala jedna te ista



rečenica, "nekoliko lica smrtno stradalo i povređeno".

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da, tako je, jer nije bio poznat podatak koliko. Na kraju je dato zbirno u tački 69, ta saznanja kompletna koja su proistekla iz uviđaja i ostalih činjenica.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li vam je poznato, pukovniče, da li su u ovim avio napadima pogođeni svi objekti zatvora u Dubravi?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pogođeni su svi objekti.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li je bilo ijednog objekta koji nije pogođen u avio bombardovanju?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Nije bilo nijednog.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li se u zatvoru tada, kako ste rekli, nalazilo preko 1.000 osuđenika ili optuženika?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je. Bilo je 1.004 zatvorena lica.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Ako je u objektima gde je 1.004 zatvorena lica, ako su svi objekti pogođeni, da li je za očekivati da otprilike ovoliki broj strada? To je negde manje od 10 posto.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako ...

**TUŽILAC NAJS:** Ovo mi zvuči kao sugestivno pitanje.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, pitanje jeste bilo sugestivno. Morate da ga preformulišete.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Dakle, svi objekti su pogođeni u krugu zatvora u kome ima 1.004 zatvorenika, od čega je 95 poginulo. Jesu li to činjenice koje su utvrđene?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je. To su činjenice koje su utvrđene. Ima 97 poginulih ili možda i nešto malo više. Ja ne mogu sad napamet reći.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Gospodin Najs je pokazao trpezariju u kojoj nema leševa, a pre toga da li ste zapazili da ima na traci deo trpezarije gde ima više leševa?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je. Postoji i takav momenat na traci.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Ako je kroz krov trpezarije uletela bomba, da li bi trebalo da su leševi odbačeni, da su poginuli od eksplozije?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Logično je i to je normalna posledica da će poginuti u prostoriji u koju uđe bomba.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li se u tabulatoru 46.5 nalazi, ovo nije bilo ni potrebno da se prevodi pošto je izvađeno iz ove "Bele knjige", nalazi deo ovih fotografija koje se odnose na zatvor u Dubravi?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Samo da pokušam pronaći. Bojim se da ovo nije to.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Broj 46.5 je izvod ovih fotografija. Mogu li ja da stavim ovih samo nekoliko fotografija na projektor?

**SUDIJA ROBINSON:** Evo, sada to poslužitelj daje svedoku.

**SVEDOK PAPONJAK:** To je to. Pronašao sam to o čemu se radi.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li biste bili ljubazni da stavite na, na projektor? Ne morate sve, ali, na primer, od 322 pa nadalje. Samo kratko, od 322. strane pa nadalje. To nije to. E, dobro. To su te fotografije. Sledeću, molim, sledeću, molim.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Sledeću.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** To su učinci avio bombi, je li tako?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da, tačno je.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Dalje. Sledeću, molim.

**SUDIJA ROBINSON:** A sa čime je ovo u vezi? Tokom dodatnog ispitivanja nemate potpunu slobodu da postavljate sva pitanja. Recite nam iz čega ovo proilazi?

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Iz pitanja gospodina Najsa koji je postavio, ne jedno pitanje, nego mnogo pitanja o tome da li je vršena obdukcija da bi se ustanovilo zašto su, kako su ljudi poginuli. Evo, molim vas, sledeću fotografiju. To je u unakrsnom ispitivanju postavljao gospodin Najs ...

**SUDIJA ROBINSON:** Ali vi nam niste objasnili, gospodine Milošević. Niste nam objasnili.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Evo, gospodine Robinson ...

**SUDIJA ROBINSON:** I kakve veze ove fotografije imaju sa tim pitanjem?

**prevodioci:** Mikrofon nije uključen.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, morate da mi objasnite na koji način se pitanje koje vi postavljate povezuje sa pitanjem postavljenim tokom unakrsnog ispitivanja. Čekam da mi to objasnite.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Ako pogledate ove sledeće fotografije, vidi se vrlo jasno više leševa, evo, na ovoj donjoj, pa onda na sledećim, pa na sledećim, gde su ljudi očigledno poginuli u, u, u tom bombardovanju. Moje pitanje ...

**SUDIJA ROBINSON:** Ali u kakvoj je vezi to sa bilo kojim drugim pitanjem?

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** U vezi je sa pitanjima koja je postavljao gospodin Najš, u vezi s lekarom koji je vršio pregled leševa i pita da li su vršene obdukcije, pregledi i tako dalje. Moje pitanje je, dakle, u vezi s tim pitanjima gospodina Najša. Da li organi tamo gde je potpuno jasno kako je nastupila smrt lica, vrše posle toga i nekakve obdukcije? Da li je to uobičajeno? Evo, okrenite sledeću fotografiju. Ako se lice izvuče iz ruševina posle onolikog ...

*(Pretrեսno veće se savetuje)*

**SUDIJA ROBINSON:** Ne, ne. Možete da postavite pitanje, ali ne treba nam pomoć fotografija.

**TUŽILAC NAJS:** Časni Sude, evo, ja sad gledam fotografije. Možda je optuženi zbunjen, a bilo bi šteta da se i drugi zbunjuju. Sve se ovo odnosi na 19. maj. Tačno se poklapaju. Međutim, niko ne osporava šta se desilo 19. maja. Svi se slažemo oko toga da su oni tada poginuli i na koji način su poginuli.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Ovo se odnosi, ako ćemo baš da konstatujemo na šta se odnosi, znači ovo iz "Bele knjige", odnosi se na 19. i 21. maj i ovde se govori na strani 319, to je na početku tabulatora 46.5, da je 95 ljudi poginulo i 196 ranjeno. To ovaj podatak sadrži na početku i odnosi se na 19. i 21. maj.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dakle, pitam vas, pukovniče, da li je za vreme NATO bombardovanja ...

**SUDIJA BONOMI:** Pre nego što postavite to pitanje, da li vi, u stvari, kažete da se neke od ovih fotografija odnose na neki drugi datum, a ne samo na 19. maj? Dakle, da li vi tvrdite da se neke od ovih fotografija odnose na datum nakon 19. maja?

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Pa ...

**SUDIJA BONOMI:** Govorim o fotografijama leševa.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Ne mogu da preciziram koje se na koji datum odnose ove slike. Ali ovde na samom početku, u ovom dokumentu koji je objavljen u "Beloj knjizi", na strani 319 pa nadalje, pominje se 19. i 21. maj. Šta je od toga 19. maja, a šta 21. maja ili nekog drugog datuma, ja to ne mogu znati, ali je očigledno da su slike snimljene u zatvoru neposredno posle bombardovanja i da se vidi čitav niz poginulih ljudi u tim eksplozijama.

**SUDIJA BONOMI:** Gospodin Najs je rekao da na osnovu video snimka koji je načinjen nakon 19. maja, da ta tela, ova tela ovde, odgovaraju, u stvari, telima koja su snimljena 19. maja. Da li vi to osporavate?

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Pa ono šta je snimljeno 19. maja ...

**prevodioci:** Mikrofon nije uključen

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** ... takođe je na traci. Šta je snimljeno bilo kog drugog datuma je na traci. Ja ne mogu napamet da znam kad je koje telo snimljeno, ali je na traci koja je data kao dokazni predmet, jer je deo materijala iz istrage koja je vršena.

**TUŽILAC NAJS:** Časni Sude, možda se fotografija pod brojem 4 odnosi na 21. maj, u svakom slučaju ja ću nabaviti svoj primerak "Bele knjige" i to razmotriti, ali, naravno, moj stav je jasan i Pretresno veće je to shvatilo.

**SUDIJA ROBINSON:** U redu. Gospodine Miloševiću, možete da nastavite.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Imam samo jednostavno pitanje. Vi ste dali u ovoj informaciji o posledicama NATO bombardovanja

jedan čitav niz. Ovde ima čak 97 slučajeva bombardovanja na području odgovornosti vašeg Sekretarijata za unutrašnje poslove.  
**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li je, gde god je bilo poginulih u ovim događajima koji su pronađeni neposredno posle bombardovanja, pravljena neka specijalna istraga i obdukcija ili je bilo očigledno kako su ljudi stradali, pa to nije pravljeno? Da li je bilo uobičajeno da se vrši obdukcija žrtava bombardovanja?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne, nije bilo uobičajeno.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** A zašto? Da li znate da objasnite?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa, prvo, ja sam rekao da o tome odlučuje istražni sudija da li će biti rađena obdukcija. Verovatno je istražnom sudiji bilo jasno i očigledno kako je smrt nastupila, pa je onda smatrao nepotrebним i suvišnim. To je jedan deo problema, a drugi deo problema je što je obdukcija u to vreme iziskivala strahovote poteškoće i bilo je takoreći nemoguće izvršiti. Nemoguće je bilo pronaći obducenta.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Hvala. Sada samo da ...

**SUDIJA KVON:** Gospodine Paponjak, da li vam je poznato kada je objavljena ova "Bela knjiga"?

**SVEDOK PAPONJAK:** Nije mi poznat tačan datum, ali mislim da je ona objavljena negde 2003. godine ili tako.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Ne ...

**SVEDOK PAPONJAK:** Napamet govorim.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** "Bela knjiga" je objavljena 1999. godine.

**SVEDOK PAPONJAK:** Ne znam. Ja to nisam, ovaj ...

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Pa imate, imate "Bele knjige" sve ovde.

**SUDIJA KVON:** Pa, zanima me zašto se tu ne spominje bombardovanje 22. maja. Govorim sad o strani 319.

**SVEDOK PAPONJAK:** Ne znam. Ja nisam učestvovao u izradi.

**SUDIJA KVON:** Možete da nastavite, gospodine Miloševiću.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Par pitanja u vezi sa "Dubravom". Postavljeno vam je pitanje da li je bilo nekog vojnog cilja u krugu i neposrednoj blizini zatvora.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da, to pitanje je bilo postavljeno.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li postoji bilo kakav vojni objekat ili vojno sredstvo, na primer, kamion, transporter, neko oruđe koje je u tom bombardovanju uništeno u blizini zatvora ili u samom zatvoru?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne. Ne, nije bilo nikakvih vojnih objekata ili vojnog oružja ili oruđa.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Gospodin Najs vam je postavio pitanje u vezi sa tabulatorom 9 koji je jedna vrlo opsežna informacija, 9 i 9.1, jer ovaj tekstualni deo je tabulator 9, a onda cela ova, ceo ovaj spisak je 9.1. To je jedna detaljna informacija o terorističkoj organizaciji, terorističkom delovanju, tako glasi njen naslov "Informacija o terorističkoj organizaciji i terorističkom delovanju i posledicama terorističkog delovanja OVK na podeučju SUP-a Peč". I on vam je postavio pitanje da pročitate prvi pasus na prvoj strani i to podnaslov "Albanski separatizam i ekstremizam u ranijem periodu" i pitao vas šta će vam uopšte ovo, "1878. godina, Prizrenska liga (Lidhja e Prizrenit)". Pukovniče, koliko vidim, ceo taj predistorijat do, uključujući i Drugi svetski rat, već se završava na pola prve strane.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li je ovo, ovih nekoliko redova na početku, dato kao istorijska pozadina daljeg razvoja događaja ili da se nešto opisuje ili na neki način pravi nekakav istorijski tekst?  
**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ovo je urađeno da bi se onaj ko to čita snašao, da bi to bolje shvatio i ni za šta drugo. Ovo je informacija koja je rađena za naše potrebe.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dakle, za potrebe policije sa istorijskom pozadinom događaja i vrlo brzo se prelazi na devedesete godine?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Upravo tako.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Deo o parapoliciji koji počinje od sredine četvrte stranice ...

**TUŽILAC NAJS:** Časni Sude, ovo je dokument koji je posebno interesantan i brine me što nismo imali dovoljno vremena da ga prevedemo. Nadao sam se da ću jutros dovoljno brzo da prođem kroz ispitivanje i da ću naći pasuse na koje ću moći da se vratim. Međutim, ja sam unakrsno ispitivao samo u vezi sa prvim paragrafom i potpuno je nezadovoljavajući put da se na ovakvoj vrsti dokumenta postavljaju pitanja, a da Pretresno veće nije imalo na raspolaganju kompletan dokument da ga pogleda. Tako da ili treba dokument da se u celini prevede ili treba da se vodi računa da sam ja njemu postavio pitanje u vezi sa prvim pasusom i to je proizašlo iz pitanja Pretresnog veća juče, tako da taj dokument nije imao punu vrednost tokom ispitivanja.

*(Pretresno veće se savetuje)*

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Milošević, ja shvatam stav koji je iznelo Tužilaštvo, ali želim prvo da čujem vas. Šta vi želite da utvrdite ovim ispitivanjem?

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Ovim ispitivanjem želim da pobijem tvrdnju



gospodina Najsa da je ovo nerelevantno. Naime, on je nameravao da omalovaži ovaj dokument koji je vrlo opsežan i detaljan pregled terorističkog delovanja na području Sekretarijata unutrašnjih poslova Peć i to u periodu od 1. januara 1998. godine do 1. juna 2001. godine. To je i u naslovu sadržano. I samom činjenicom da je data u par redova istorijska pozadina terorističkog delovanja, gospodin Najs je imao nameru da omalovaži čitav dokument koji sadrži ogroman broj dragocenih podataka. Ovo je primer na koji se način omalovažavaju dokazni predmeti koji imaju vrlo značajnu dokumentarnu vrednost, tako što se pročita jedna rečenica, pa se kaže to nije relevantno.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, vi niste koristili ovaj dokument u glavnom ispitivanju?

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Ali ga je koristio gospodin Najs u unakrsnom ispitivanju sa ciljem da ga omalovaži.

**SUDIJA ROBINSON:** Da, ali on je koristio samo prvi deo koji ima veze sa istorijom, a vi sada hoćete da koristite ostatak dokumenta, a dokument čak nije ni preveden. Dozvolite da se konsultujem sa svojim kolegama.

*(Pretresno veće se savetuje)*

**SUDIJA ROBINSON:** Nećemo to da dozvolimo. Pređite na drugo pitanje.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Još samo par pitanja, molim vas. Vi ste pomenuli da ste bili na tom groblju Rakoš gde su sahranjeni poginuli zatvorenici u zatvoru "Dubrava".

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da, tako je. Bio sam tamo.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li je to bilo groblje i pre nego što su tamo zakopavani ti zatvorenici?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** To je muslimansko groblje u tom

selu.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li su tokom rata tamo sahranjivani i drugi koji su poginuli u raznim drugim dejstvima, u borbama, u sukobima koji su na tom terenu bili?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Normalno. Normalno da jesu.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Gospodin Najs je rekao da su odande iskopani koji su imali rupe od metaka. Da li su, dakle, na tom groblju se nalazili i oni koji su mogli da poginu od vatrenog oružja?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Sigurno da da.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Gospodin Najs je postavio pitanje zašto se žurilo sa sahranjivanjem. Mi smo ovde imali prilike da vidimo akt istražnog sudije koji je odobrio sahranjivanje. Da li je tu postojala opasnost od zaraze posle tih nekoliko dana? Da li je uobičajeno da se posle nekoliko dana sahrane ti koji su poginuli?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa, nije se tu ni žurilo. Postupilo se po tome kako je moglo da se uradi i nikako drugačije. Leševi su već bili zadobili lešne promene, zaudarali su. Neki delovi su počeli da se raspadaju i sigurno je da je moralo da se požuri u tom smislu. Ali se nije požurio na uštrb bilo koje radnje koja je trebala da se uradi.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro, da li je propušteno da se svaki leš slika, da se svakome uzmu otisci prstiju i da se svaki grob obeleži brojem koji je utvrđen i na video traci i na fotografijama?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Nije učinjen nijedan propust. Sve je urađeno kako je trebalo.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Onda se više neću vraćati na to pitanje. Gospodin Najs vas je pitao zašto ste vi i dalje kad ste se izmestili u Kragujevac nastavili da radite na prikupljanju podataka u vezi sa ovim zločinima. Rekao je doslovce, ja sam to zapisao, "kad ste znali da nećete da se vratite", da li je vama poznato da prema Rezoluciji 1244 (UN Security Council Resolution 1244) je bilo pred-

viđeno da se vrati naša vojska i policija odmah nakon preuzimanja KFOR-a (Kosovo Force) u jednom manjem broju, dakle odmah, a ne posle nekoliko godina?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tako je. Tako je. Ja i danas ne znam da se mi nećemo vratiti tamo.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Gospodin Najs vas je pitao da li je neko vršio obuku, neko sa strane, čak je pominjao Bosnu, da je neko iz Bosne vršio obuku za ljude iz Peći. Da li imate ikakva saznanja da je neko iz Peći išao na neku obuku u Bosnu?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li imate ikakva saznanja da je ijedan policajac, pošto sad o policajcima možemo da govorimo preciznije, jer vi ste ih sve poznavali, ikada bio na nekoj obuci u Bosni?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Nije bio nikad niko.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Gospodin Najs vas je pitao da se izjasnite u vezi sa navodima predsednika *Human Rights Watch*-a iz Peći i na onom faksimilu koji smo videli na grafoskopu on nije citirao njegovo ime, ali ja sam pročitao njegovo ime da je to izvesni Demaj (Demaj). Jeste li čuli za lice koje se preziva Demaj i koji je predsednik *Human Rights Watch*-a iz Peći?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne. Ne, ja takvo lice ne poznajem.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Ne poznajete?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne. To šta je iznosio tamo mogao je da iznese i u Peći i da prijavi policiji, ako je nešto bilo.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro, pošto gospodin Najs insistira da *Human Rights Watch* radi javno i da se bavi javnom aktivnošću, da li je moguće da se bavi javnom aktivnošću taj gospodin Demaj, da je predsednik *Human Rights Watch*-a u Peći i da vi nikad niste čuli za njega?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne, nisam. Sigurno je da je to

nemoguće. Ako je bilo nekavih zloupotreba od policije ili nekavog maltretiranja, onda je on mogao da dođe i da otvoreno to kaže svakom starešini. Ako su pripadnici odeljenja u kom sam ja radio nešto oko toga pravili, logično bi bilo da on takvu pritužbu iznese ili komandiru te policijske stanice ili meni kao njegovom šefu.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Gospodin Najs je izneo više tvrdnji o maltretiranju Albanaca koja je navodno učinila policija. Vi ste u svojim odgovorima rekli, s obzirom da je Peć mali grad, da su građani poznavali sve policajce koji rade u Peći.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da, tačno je.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** A da li bi onda bilo logično da taj predsednik *Human Rights Watch*-a, ako iznosi nešto šta se navodno dogodilo da je policija zloupotrebila, navede ime policajca koji je to učinio?

**TUŽILAC NAJS:** Prigovor.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, gospodine Miloševiću, vaša pitanja su provokativno sugestivna. Ja mislim da vi znate da postavljate sugestivna pitanja. Mi smo sve ovo već jednom prošli. Kada ste postavili pitanje "zar ne bi bilo logično", to je zloupotreba. Vi kažete svedoku odgovor. Morate da prestanete to da radite, inače ću da zaustavim vaše dodatno ispitivanje. Ako niste u stanju da postavite pitanje koje nije sugestivno, to znači da niste kompetentni da nastavite sa ispitivanjem. Na vama je.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Gospodin Najs je tvrdio da su se, prema izjavi, takođe i prema informacijama *Human Rights Watch*-a 1993. godine u Peći nalazile izvesne paravojne grupe. Da li vam je poznato bilo šta znači, o nekakvoj paravojnoj grupi u Peći 1993. godine ili tih godina?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Nije toga bilo, niti mi je poznato.

Nikakvih paravojnih grupe nije bilo u kontekstu u kom je pitanje postavljeno. Moguće je da je bilo nekih paravojnih grupa u nekim planinama, Čičavici (Qiqavice) i tamo, gde su se obučavali teroristi. Inače ne o paravojnim grupama, srpskim ...

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro, u onome šta je gospodin Najs iz izveštaja *Human Rights Watch*-a ovde citirao, čak je bila tvrdnja da je paravojna grupa neka imala kasarnu u Peći.

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa, to je, to je nemoguće, znate. To nije tačno naprosto.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li bi bilo moguće da postoji neka paravojna grupa, pa čak i da ima kasarnu u Peći, a da vi to ne znate?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa, to je nemoguće. Dalje, taj koji je dao podatak i da označi tu kasarnu i da kaže ko je u toj kasarni. Znači, to je uopšteno rečeno. Postoji neka kasarna, a gde je, ko je unutra, to nema nigde. Nije nigde navedeno, niti taj koji je davao tu informaciju. Ja sam i danas, čini mi se, ili juče rekao da ako je neki policajac pravio zloupotrebu, ako je uzeo autobuse kako je izjavio jedan od svedoka ranije, što mi je citirao tužilac, rekao da taj sigurno zna ime, prezime tog policajca, jer mu je taj policajac sigurno dao neku potvrdu ili nešto. To se može navesti. A ovde su uobičajene formulacije "neki policajci" ili "neki pripadnici".

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Gospodin Najs je citirao svedočenje ovog dotičnog džentlmena iz *Human Rights Watch*-a kako je policija oduzimala novac Albancima, vlasnicima radnji u Peći. Da li vam je poznat ijedan slučaj da je policija oduzimala novac vlasniku neke radnje u Peći?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Nije mi to poznato. Ako je oduzimala nekim vlasnicima radnji, onda je taj predstavnik te organizacije mogao izneti i kojim, poimenično.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Gospodin Najs je tvrdio u unakrsnom ispitivanju da su ljudi hapšeni zato što su se okupljali da razgovaraju. Da li vam je poznat ijedan slučaj da je neki, evo da sad kažem, Albanac, pošto se ovde radi uglavnom o Albancima, da li vam je poznat ijedan slučaj da je neki Albanac uhapšen zato što se neko skupio da razgovara?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa, nije poznat. Da je tako rađeno, onda bi bila uhapšena cela Peć, jer svi su se okupljali da razgovaraju.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Gospodin Najs je spomenuo advokata Adema Bajrija (Adem Bajri) iz Peći, koji je, kako je rekao, branio 200 političkih zatvorenika od 1981. godine. Da li vi znate za neke političke zatvorenike u Peći od vremena kad ste bili tamo, 1990. godine pa nadalje?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne. Ne. Ja ne znam ni šta znači to "politički zatvorenik".

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Ovde je bio jedan mali nespo-razum, pa, pa mi je gospodin Bonomi rekao da to pitanje postavim u dodatnom ispitivanju. Naime, gospodin Najs vas je pitao u vezi s onim ilegalnim SUP-om, da li vam je poznato da su hapšene vaše kolege Albanci, policajci, pripadnici ilegalnog SUP-a. Dakle, da li je neko od tih ljudi koji su bili pripadnici ilegalnog SUP-a uopšte bio vaš kolega?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Pa, ja ne mogu reći da mi je bio kolega ako je bio pripadnik ilegalnog MUP-a takozvane Republike Kosovo (Republika e Kosoves). On je bio ilegalni policajac. Oni su se pojavljivali nakon što mi izvršimo uviđaj da oni vrše uviđaj, odnosno da ispituju šta se događalo, kao, navodno, da oni to rade ili u nekim situacijama su bili na licu mesta pre nas, pa su i oni ispitivali. Uglavnom se radilo o situacijama u kojim su Albanci učestvovali. Normalno je da, ovaj, nisu vršili uviđaj tamo gde su bili Srbi.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. A da li vi poznajete nekog

od policajaca koji je radio ranije redovno, znači legalno u SUP-u Peć, koji je kasnije uhapšen kao pripadnik ilegalnog SUP-a?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja ne znam sve podatke ko je sve uhapšen, ali bila je priča da je uhapšen Šerif Šalja (Sherif Shala). On je radio ranije u centru bezbednosti Peć, pa je kasnije napustio službu i tad je uhapšen u toj grupi ilegalnog MUP-a Republike Kosovo.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li osim tog jednog za koga ste čuli, ima bilo ko iz Peći koji je bio, prema vašim saznanjima, uhapšen kao pripadnik tog ilegalnog SUP-a?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ja ne znam. Ne znam ostale. Ne znam ni koliko je uhapšeno tad. Znam da je bilo i suđenje, ali ne znam ishod, jer nisam to pratio u to vreme.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Gospodin Najš nam je juče na grafoskopu prikazao neki dokument koji nam, doduše, nije podeljen, za koji je on rekao da je izveštaj neke vojne, neki vojni dokument koji se odnosio na 25. maj 1998. godine u blizini Dečana (Decane). Da li se sećate tog dokumenta?

**TUŽILAC NAJŠ:** To je postojeći dokazni predmet, ako se Pretresno veće seća. To je postojeći dokazni predmet Tužilaštva.

**SUDIJA ROBINSON:** Čuli ste to, gospodine Milošević.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da, čuo sam. Da li ste primetili da u tom dokumentu, da je gospodin Najš rekao da je to reč o nekom vojnom dokumentu?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Da li je u maju 1998. godine na Kosovu bila bilo kakva vojna misija?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Meni to nije poznato.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Neka strana verovatno jeste bila. Da li ste primetili da u dokumentu piše da su oni rekli, tako, baš citiram, zapisao sam ovde, da su, dakle, upotrebljen je izraz "ti ljudi koje su oni tamo zatekli su im rekli"?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Oni tako kažu. A da li ste primetili da je opis jednog čoveka sa ređenicima sa municijom za "Kalašnjikov" (Kalashnikov)?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Da, a preko toga sam ...

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** A ko je, ko je mogao da nosi, ko je tada nosio municiju i bio naoružan? Je li to bila UČK ili su bili civili?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Normalno je da nisu. Zbog čega su naoružani? To su UČK ili teroristi.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. Prema tome, da li se iz tog dokumenta vidi da su, u stvari, UČK rekli ovoj misiji nešto šta su oni napisali?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Tačno tako.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dakle, gospodine Robinson, vi uzimate kao dokazni predmet izveštaj u kome piše kako su od pripadnika UČK, iako ih tako ne zovu, ali se po opisu vidi, saznali za nešto, neku informaciju koju su im oni rekli. Prema tome, ovde iz druge ruke UČK svedoči protiv policije i vi to prihvatate kao dokazni predmet. Još samo par pitanja, pukovniče. Gospodin Najs je rekao da su Albanci mislili da bi bili ubijeni ako ne odu. E sad mi recite da li u ovo vreme o kome se govori i o kome ste i vi svedočili da se skupljao veliki broj Albanaca u centru Peći i da su napuštali Peć u raznim pravcima, da li je ubijen bilo koji Albanac tih dana?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Nije. Nije. Mi smo se u to i uverili gledajući onaj spisak.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ – PITANJE:** Dobro. I još samo jedno pitanje.



Da li ste, postavio vam je gospodin Najs pitanje u vezi sa navodnim oduzimanjem dokumenata Albancima od strane policije. Da li ste vi ili bilo koji od vaših kolega ili bilo koji drugi policajac koga vi poznajete ili bilo koji vojnik koga vi poznajete oduzimali dokumente od Albanca?

**SVEDOK PAPONJAK – ODGOVOR:** Ne. Nama nije bio interes da oduzimamo dokumenta. Bio nam je interes da oni poseduju dokumenta da utvrdimo njihov identitet, da znamo o kome se radi. Tu nema nikakve logike da mi oduzimamo dokumenta od ljudi, jer mi ta dokumenta izdajemo licima.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Hvala, pukovniče, nemam više pitanja. Hvala, gospodine Robinson.

**SUDIJA ROBINSON:** Hvala, gospodine Miloševiću. Mogu li da zamolim prevodioce da se vratimo na pitanje preseljavanja ljudi ili premeštanja ljudi "iz" ili "izvan" zone odgovornosti. Da li to može da se prevede na sledeći način: preseljavanje ljudi koji pripadaju toj zoni i preseljavanje ljudi iz zone ili preseljavanje ljudi te zone?

**prevodilac:** Prevodioci ljubazno mole da ponovo pogledaju original. Svi ovi primeri su mogući. Reč u originalu je "iz zone" što znači "from the zone." Da je pisalo "stanovništvo zone", to bi bilo "of the zone." Ali mi predlažemo odgovarajuće stručne konsultacije u prevodilačkoj službi.

**SUDIJA ROBINSON:** Hvala.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Gospodine Robinson.

**SUDIJA ROBINSON:** Izvolite, gospodine Milošević.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Skrećem vam pažnju na još par aspekata ove rečenice. Naime, ovde se govori o stanovništvu, a nikako ne o Albancima. A drugo, u rečenici, u toj istoj rečenici kaže da je reč o

preseljenju u cilju pravilnog funkcionisanja ukupnog života, prema tome, u interesu stanovništva, tako da je objašnjenje koje je svedok dao upravo da se to čini da bi se stanovništvo zaštitilo iz ...

**SUDIJA ROBINSON:** To smo shvatili, gospodine Miloševiću.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** To je jedino objašnjenje koje se iz ovoga može videti.

**SUDIJA ROBINSON:** Hvala, gospodine Miloševiću. Zahvaljujem se prevodiocima. Mi ćemo da konsultujemo i prevodilačku službu. Gospodine Paponjak, ovim je završeno vaše svedočenje. Hvala vam što ste svedočili. Sada možete da napustite sudnicu.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Gospodine Robinson.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, izvolite.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Moj je zahtev da se prihvate ovi dokazni predmeti. Vi ste rekli da ćete da odlučite na kraju.

**SUDIJA ROBINSON:** Da, sada ćemo to da razmotrimo. Sada ćemo da se bavimo dokazima. Gospodine Najs, izvolite.

**TUŽILAC NAJS:** Časni Sude, mogu li da ponovim svoj argument. Sav ovaj materijal treba da bude isključen. Pored mog osnovnog argumenta, ovo je primer nemogućnosti da se bavimo materijalom ako nemamo potpun prevod unapred, jer je realno nemoguće da se bilo ko bavi ovim dokumentima, bilo ko od nas, a pogotovo sa svedokom. Međutim, ne dolazi u obzir da se taj svedok ponovo zove, što se mene tiče, jer se ni on nije mogao detaljno baviti ovim dokumentima takođe. Međutim, suštinski prigovor za ova dokumenta dolazi iz usta samog svedoka. Ja ću navesti dva, tri citata. Ja sam mu rekao "dozvolite da ponovim svoje pitanje. Kada ste potpisali ova dokumenta 2002. godine, osim onih dokumenta koji su se odnosili

na poslove saobraćajne policije, vi niste imali sopstvena saznanja da biste potpisali ili garantovali tačnost ovih dokumenta uopšte, je li tako?”, a on je odgovorio “na osnovu mojih vlastitih saznanja, ne bih mogao”.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Najs, mi u ovom Pretresnom veću i u ovom Međunarodnom sudu imamo pristup dokazima, svedočenjima svedoka, ali smo prihvatili dokaze svedoka koji, po vašim rečima, ne mogu da potpišu i garantuju tačnost dokumenta koji su prezentirani.

**TUŽILAC NAJS:** Tako je. Ali moramo pogledati detaljno odakle dolazi ovaj svedok i koliko su prihvatljivi ovo materijali. On je dalje rekao u odgovoru na moje konkretno pitanje u vezi sa načelnikom sekretarijata da li bi mogao nešto da nađe u vezi sa mojim pitanjem i da proveri detalje, da razgovara sa svakim počiniocem krivičnog dela i Pretresno veće se seća da je on vrlo malo u bilo kom trenutku u toku unakrsnog ispitivanja ponudio u odgovoru, što je bilo u velikom kontrastu sa situacijom u kojoj je on ponudio ogromnu količinu dokumenata na bazi kompilacije i dao detaljnu priču o metodi po kojem su pripremana, a ustvari, u svakom od tih slučajeva on nije uopšte mogao da kaže ko je pripremio te materijale, jer ih on nije sam pripremao. I on je u još jednom odgovoru rekao, “ja nisam lično pripremio nijednu od ovih informacija. Od načelnika unutrašnjih poslova tražilo se da bude menadžer. On ne sastavlja dokumenta, on ne razgovara sa pojedincima. To nije njegov posao. On ne proučava bilo kakav dokument. On samo potpisuje dokumenta u svom zvaničnom svojstvu. To je potpuno različito od bilo kakvih dokaza koje smo mi uveli, koji možda u nekom opštem smislu mogu da budu slične vrste i ja samo želim da kažem Pretresnom veću da su ovi dokumenti potpuno sa druge strane te linije.

**SUDIJA ROBINSON:** Kada je rekao da nije proučavao nikakva dokument, šta je hteo da kaže, da nije čitao dokumenta?

**TUŽILAC NAJS:** To je šta je on rekao. On je prilično jasno rekao da nije proučavao ta dokumenta. On je jednom uzgred rekao na primeru jednog video snimka u slučaju Saljihaj ...

**SUDIJA ROBINSON:** Ali, gospodine Najs, da li je on rekao da je čitao dokumenta?

**TUŽILAC NAJS:** Ne, on nije rekao da je pročitao dokumenta. On je rekao da ih je potpisao. Međutim, vrlo je jasno stavio do znanja, barem u vezi s jednim dokumentom, da on nije sam načinio taj dokument, načinio nacrt tog dokumenta. Dakle, vi morate da napravite razliku između informacija i propratnog materijala. Dakle, u informacijama imamo opšte zaključke, a radilo se o onom dokumentu gde se spominje haška optužnica i vi ste svesni toga da je on pokušao da se distancira od toga. Međutim, on je jasno rekao u svom odgovoru da on ne studira te dokumente, već da ih samo potpisuje u svom zvaničnom svojstvu. A Pretresno veće se sigurno seća, a i primetili ste danas, koliko on barata detaljima kada ga je optuženi uputio na tačku 69 u tabulatoru 7.2, iako, po mom mišljenju, nije smeo to da uradi i onda dolazimo do 22. maja i očigledno je to trebalo da podrži teze optuženog da je bilo bombardovanje tog dana, a onda imamo detalje o sahrani nekoliko dana nakon toga. Dakle, sad on odjednom ima znanja i ima propratni materijal o stvarima o kojima navodno nije ništa znao i o materijalu koji on nije pripremio. Međutim, jednostavno nije hteo da iskoristi onu priliku da nam da imena ljudi koji su sačinili ta dokumenta iako je imao priliku i tokom odmora i preko noći.

**SUDIJA ROBINSON:** Da, ali kao što ste vi sami rekli, oni nisu, dakle, svedoci koje ste vi spominjali, koji su predočili knjigu "Po naređenju", da li su oni proučili sva ta dokumenta?

**TUŽILAC NAJS:** Pa, sad ne mogu odmah da vam kažem tačno kako se radilo, ali se znao pod čijom nadležnošću rade, kakva je metodologija i to je bilo daleko detaljnije od svega ovoga. Međutim,

oni su sigurno proverili sav materijal koji je korišćen, kako bi sačinili te knjige. Međutim, ovaj materijal je potpuno drugačiji. On je u suštini samo rekao, "pa postojala je jedana grupa ljudi koja je sačinila te dokumente i onda sam ja jednostavno potpisao te izveštaje". Ako tome dodamo i probleme vezane za prevođenje, po našm mišljenju, uz svo dužno poštovanje, ove dokumente ne treba uvrstiti u dokazni spis. A možda bi bilo od koristi ukoliko bi se optuženi podsetio na to da, ukoliko želi da se ovakav materijal uvrsti u dokazni spis, da taj materijal ne samo da treba da se prevede, već i osnova za uvrštavanje mora da bude prikladnija. Pre nego što završim hteo bih samo da se osvrnem na jedan aspekt vezan za NATO bombardovanje zatvora u Dubravi. Ja ovde imam jedan dokument koji nisam predočio svedoku, budući da on ne bi mogao da se osvrne na to i nisam hteo da gubim vreme na to. Međutim, imam jedan dokument od NATO kojim se prihvata bombardovanje od 19. i 21. maja i tu se čak i navodi spisak projektila koji su korišćeni tom prilikom. Naravno, to je odgovor na jedno vrlo detaljno pitanje. Na Pretresnom veću je da odluči da li uopšte želi da vidi ovaj dokument. Naravno, ja mogu da predočim ovaj dokument tokom dodatnog izvođenja dokaza, međutim, ta faza postupka će da bude dosta obimna i kada dođemo uopšte do te faze možda više neće biti interesovanja za ta pitanja. Međutim, ukoliko Pretresno veće želi tačno da vidi koji je odgovor NATO vezano za to, koji su projektili korišćeni tog dana, ja to mogu da predočim.

**ADVOKAT KEJ:** Kada razmatramo ovo pitanje možda bi bilo dobro pogledati koji je materijal Tužilaštvo ponudilo i to u smislu istražnih dokaza u vezi sa bombardovanjem "Dubrave". Radilo se o doktoru Eriku Bakar koji je jednostavno doneo četiri, pet registratora u sudnicu i odgovorio na četiri pitanja. Ja imam ta četiri pitanja ovde, kod sebe, u vezi sa prostrelnim ranama i, takođe, u vezi sa ranama od eksplozije i onda je on rekao da je 37 posto žrtava imalo prostrelne rane, a da je preko 40 posto žrtava imalo rane od eksplozija na sebi. U ta četiri njegova registratora tu se takođe nalazio jedan video snimak koji je načinila Džeki Roland koja je nakon toga kasnije takođe

svedočila. Onda, imali smo detaljan izveštaj španskog istražnog tima, kojim se utvrđuje identitet leševa. To nije bio njegov materijal. To nije on uradio. On je samo nadgledao, dakle, proizvodnju toga za sudnicu, a zatim imamo detaljan izveštaj danskog tima u vezi sa samim mestom zločina. Unutar tog izveštaja takođe se nalazio materijal od nekoga ko je opisan kao svedok i ta osoba opisuje događaje i šta se sve dešavalo i šta je, u stvari, predstavljalo osnovu istrage danskog tima. Ta osoba nije čak navedena ni imenom. Spominje se samo kao svedok koji opisuje jedan masakr koji se desio u jednom delu objekta i koji je onda sproveo danski tim po zgradi. Evo, čisto kao primer i kao referenca, ako pogledate tabulator 9 dokaznog predmeta 165, tu imamo referencu K0173297 i imamo paragraf 3 gde stoji "taktičke informacije" i tu stoji ono šta je svedok rekao da se desilo. Pretresno veće će, naravno, da odluči koju će težinu tome da da. Neće to da prihvati kao svedočenje koje je dato pod zakletvom i to su iste okolnosti koje imamo i sa ovim svedokom, sa gospodinom Paponjkom. Dakle, on je u sličnom položaju u kom je i gospodin Bakar, koji je jednostavno došao ovde sa gomilom dokumenata s kojima on lično nije imao nikakve veze. On je samo predočio zaključke. Ono što predstavlja važan dokaz u Predmetu je sadržaj tih dokumenata. Mi smo tada uložili prigovor i rečeno je da je to prihvatljiv dokazni materijal. Neki delovi su izuzeti, na primer rezime istražitelja Najdžela Stjuarta (Nigel Stuart). Taj deo nije uvršten u dokazni spis. To je izuzeto. Međutim, sve ostalo je i dalje pred Pretresnim većem. A postupak kojim se koristi optuženi u izvođenju svojih dokaza je, u stvari, sličan postupku kojim se koristilo Tužilaštvo. Veliki broj dokaznih predmeta su pripremljeni 1999. godine. To se vidi na osnovu samog materijala. A što se tiče samog video snimka, radi se o originalnom snimku i vrlo je sličan snimku gospođe Rožand, svedoka Tužilaštva, dakle koja je bila tamo na licu mesta. Tužilaštvo je to ponudilo kao dokazni predmet i to je uvršteno u dokazni spis budući da je to video snimak iz tada predmetnog vremena. Po mom mišljenju, optuženi ima pravo da se oslanja na ovaj materijal i to na isti način kao što je to bilo dozvoljeno Tužilaštvu, kao što je njima bilo dozvoljeno da predoče sličan materijal.

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, izvolite.

**OPTUŽENI MILOŠEVIĆ:** Mislim da nijedna od primedbi gospodina Najsa ne može da bude prihvatljiva, jer ja sam posle gospodina Najsa i upravo zato što je on u unakrsnom ispitivanju ta pitanja postavljao, razjasnio sa svedokom šta znači njegovo objašnjenje da nije čitao. Da li znači da ne može napamet da se seti detalja ili da on ne stoji iza onoga šta tu piše i on je vrlo jasno rekao da potpuno stoji iza svih dokumenata koje je potpisao, da ih je pregledao, da je raspolagao nizom predmeta na koje se odnose ti dokumenti, znači da u svakom pogledu stoji iza toga. Gospodin Najs bi hteo da predstavi gospodina Paponjka kao da je on odgovorio da je kao robot potpisivao nešto šta mu dostave njegove službe. Naprotiv, gospodin Paponjak je kao načelnik Sekretarijata za unutrašnje poslove Peć, bio na čelu tima. On je rekao da nije sam pisao dokumenta, nego da je radio ceo tim, ali on je rukovodio timom, kontrolisao taj tim, potpisao dokumenta kad se uveri, rekao bih, da upotrebim vaš izraz, van razumne sumnje, da ta dokumenta sadrže upravo sve one relevantne činjenice i osnove u dokumentima kojima taj SUP raspoláže, dakle, u svakom pogledu on je kompetentan da o tim dokumentima svedoči. Gospodin Najs kaže koji je osnov za uvrštenje? Pa osnov za uvrštenje je što svedok sedi tu, što je svedok bio sve vreme u Peći, što je svedok rukovodio timom koje je bio na, koji je radio ta dokumenta, što je svedok taj koji je potpisao sva ta dokumenta o kojima je ovde svedočio i čiji nijedan argument nije mogao gospodin Najs da ospori. Prema tome i što se radi o zvaničnim dokumentima policije u realnom vremenu na osnovu kojih su dokumenti pravljani. Prema tome, smatram da apsolutno ne postoji nijedan razlog da se ti dokumenti ne prihvate kao dokazni predmeti. Gospodin Najs je pomenuo kako, eto, postojao je i propratni materijal koji svedok nije blagovremeno upotrebio. Taj propratni materijal koji je upotrebio gospodin Najs sve vreme se nalazi u tabulatorima, prema tome, mogao je svedok, da mu ne padne na pamet da se pozove na neki predmet, ali u svakom slučaju svi propratni materijali, da li ih je on

upotrebio u odgovoru na pitanje ili ne, obelodanjeni su i stavljeni u ove bajndere pre nego što je svedok započeo svedočenje. Prema tome, uopšte se ne može reći za neki materijal koji je bio pred vama, bez obzira da li preveden ili nepreveden, da je neko hteo da ga, na neki način, utaji ili prećuti. Sam čin prezentiranja tog materijala govori da je postojala namera svakako da se to unese kao dokaz i da se sadržina tog materijala ovde razmatra. Inače, što se tiče primedbe da nije prevedeno, ja sam objasnio zbog čega su bile teškoće u prevođenju i taj argument može da bude samo argument da se nešto prihvati naknadno, kad bude prevedeno, a u ovom trenutku uzme za identifikaciju, a ne da se odbije dokazni predmet zato što nije blagovremeno prevedeno.

**SUDIJA ROBINSON:** Hvala vam, gospodine Milošević.

*(Pretresno veće se savetuje)*

**SUDIJA ROBINSON:** Uopšteno govoreći, Pretresno veće je odlučilo da su dokumenti relevantni i dovoljno pouzdani kako bi imali dokaznu vrednost, te će zbog toga biti uvršteni u dokazni spis. Pitanje težine koja će im se pridati je sasvim drugo pitanje. Dakle, imamo tri kategorije dokumenata. Imamo dokumente za koje smo dobili prevod. Ti dokumenti će biti odmah uvršteni u spis, naravno, ukoliko su korišćeni. Dakle, dokumenti koji su prevedeni i koji su korišćeni tokom svedočenja svedoka se uvrštavaju u dokazni spis. Dokumenti koji nisu prevedeni, a koji jesu korišćeni, biće obeleženi u identifikacione svrhe, dok se ne dobije prevod. Treća kategorija su dokumenti koji nisu korišćeni. Ti dokumenti neće biti uvršteni u spis. To su dokumenti iz tabulatora 9, 11 do 19, 24 do 26, 28 do 32, 34 i 35, 39, 41, 42, 44, 45 i 47 do 49. To je odluka Pretresnog veća. Završili smo sa radom za danas, a nastavljamo ...

*(Pretresno veće se savetuje)*

**SUDIJA ROBINSON:** Gospodine Miloševiću, u vezi s vašim sledećim



svedokom, gospodinom Stevanovićem, zamolio bih vas da nam kažete o kojim delovima optužnice će da svedoči kako bismo mogli da se pripremimo i da jasnije pratimo svedočenje, a takođe bih hteo da prvo potrošite nekih pet minuta sutra ujutro kako biste nas o tome obavestili. Nastavljamo sa radom sutra ujutro.

Fond za humanitarno pravo